

BIA-P.2.3.1/2-98

สิ่งที่ต้องทำให้ดีกว่าปีเก่า

(พระรัตนตรัย, วันเด็ก, ทิศหก, ปีใหม่)

[ชุดลอยปทุม อันดับ ๙๘]

พุทธทาสภิกขุ

อุทิศนา

ลอยธรรมะมาลัย	ลงสู่โลกอันเบียดบีบ
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรูปประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปน้โลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลุ้สู้เดรัจฉาน ฯ
จะทกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรช้พระพุทธรองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตขัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศท่วทงปถพี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

สิ่งที่ต้องทำให้ดีกว่าปีเก่า
(พระรัตนตรัย, วันเด็ก, ทิศหก, ปีใหม่)
[ชุดลอยปทุม อันดับ ๙๘]

ธรรมบรรยายของ
ท่านพุทธทาสภิกขุ
ณ สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา
๒,๙ มกราคม ๒๕๓๑

ศรัทธาบริจาค
ของ
ผู้มาเยี่ยมสวนโมกข์แต่ละปี
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๘,๐๐๐ เล่ม
๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๑

ส. ค. ค.

๑) ผู้เขียนมี สำหรับสี่ ท้ายแต่
 สี่คนในใจ คงยังมี การนี้
 ทั้ง ขาดด และคำชวน ล้วน โทษต่อ
 แสงคนชั่ว กลับบอชยตด ี่ลตดล

๒) ดีที่เขียนนี้ บลลลลลลลลล ี่เขียน
 ไม่ดีที่ จะหมดดี เฟงงงงงงง
 ี่ลลลลลลลลล ลลลลลลลลลล
 ี่ลลลลลลลลล ี่ลลลลลลลลล

พุทธทาส

อนิเมทา

การพิมพ์หนังสือธรรมะ ซึ่งเริ่มรวมทุน ในสมัย
ที่โลกกำลังขาดแคลนธรรมะอย่างถึงขั้นหนังสือ "เริ่มสั้นที่"
เนตุผล เดอะกรแก้การอนิเมทา, ลือจ้ออหฺมิเมทา.

คำว่า "ธรรม" เมื่อแปลได้ย่อ มีความหมาย มาก
มายหลายประการ, แต่ประการที่สำคัญที่สุดนั้น ธรรมะ
คือ หน้าที่ ที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติ ในทุกโอกาสของ
ของธรรมชาติ ทุกชนทุกตอน แห่งวิถีชีวิตของ เขา,
เมื่อความดีซึ่งสถิตย์อยู่อย่างสมบูรณ์ ทั้ง โดยส่วนตัว และ
โดยรวม, หรือทั้งโลก.

โลกขาดแคลนธรรมะ เพราะไม่รู้จักสั้นที่เรียก
ว่า ธรรมะอย่างถูกต้อง ดังที่กล่าวแล้ว เพราะคืออยู่
แต่ด้อยในกาล ในระสอระยัดอันเกิดจากทรรพะพฤษ
ผลธรรมะ นั้นเอง. สังเกตว่า กาลสมัยใดคน ย่อมชอบ
คิดในระสอระยัดนั้น และเจริญเติบโตขึ้นคนกระ
หัดมีสติปัญญาเป็นกาลีสมัย ทั้งเมื่อทั้งตัว. มชาก็เคยสด
ซึ่งดีดดีดดี ดนเห็นนึ่งว่า เมื่อต้องมีธรรมะ อธิษฐาน
สีกแล้ว; สอแต่ให้ มีเนวี้อ สนออ กาลีส ให้ได้มีข้อ
ตลอดกาลา เป็นพ้อแล้ว. เขาเห็นว่า หน้าที่ ของเขา มีอยู่
เมื่อแต่ เขาเนวี้อ สนออ ความต้องทรรพะกาลีสเท่านั้น.

โลกสั้นที่ใหม่ กำลังตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ อยู่

ไร่ยกได้ค่า โลกที่ปลิวหายไป เคนอนกรรมะ สังขมสังขัตสังขตี-
ภพ; มีแต่ธรรมะ ลือลือที่ละละร้างก็กฤตกาลให้ยัง
 อยู่นั้น มี ดัชนีที่ปรากฏอยู่ในโลกปัจจุบันนี้. แม้ละละที่ดิ้นรน
 อยู่นั้น รังรองละละยอม สมนุสสถานกันสักเท่าไร ก็ยังไม่เต็ม
 ใจด้วย ลือลือที่มันเสนาะเปิดจัญไรโลกร้างไปในโลก นับตั้งแต่เอา
 โลกออกไป คอรัยขึ้น อันขนาด ง่ายง่ายคน เหนือลงมา สักอันหนึ่ง
 หนึ่ง สดุดายามเสนาะร้างก็ สดุดายมเสนาะ และกรรมาประ-
 พาศกับ ระนทนต์จนขึ้น นี้มีความเหลือมั่งคั่งทั้งสุข อันไม่รู้จัก
 หมดสิ้น, ภาวเพื่ออันต้อง กันทั้งโลก แม้ในหมู่ผู้ที่ยัง
 อยู่ในธรรมะ โดยละละ. ผลแห่งธรรม อันหนึ่งมี เมตตา
ละละ ที่หนักหนา ธรรมะนี้อยู่ในโลก.

ภายหลัง ตามจะคิดว่า มันมีขึ้น ลือลือที่ขอยังไม่ได้เสียแล้วนี้
 ละละมันโลกเป็นเช่นนี้. ยังลือลือให้มันโลดโผนขึ้น และผลลือ
 เป็นคนธรรมดาแล้ว เช่น ลือลือที่ลือลือที่มัน=เขาด้วยสักคนหนึ่ง ก็
 แล้วกัน โดยไม่ติดต่อกับโลก สดุดายมเสนาะที่มันละละอยู่ใน
 ธรรมะละละ แต่ประกรรมา. แต่พอที่มันลือ ธรรมะ ละละอัน
 เห็นว่า ลือลือที่ประกร มีให้ยิง และเข็ลือลือแบกได้กลมແທးและ
ประกร; เสนาะร้างประกรละลือแล่นสันต์ภาพกันใหม่ เพื่อลือลือ
 โลกนี้ไว้ ดุหม่นแห่งละละความสองอย่าง โดยเอาลือลือ ที่ไว้ยก
 ภาว ธรรม นั้นละละ; ลือได้พละละมหายกันเสนาะแพร่ธรรม อัก
 หมดกัน นี้กระ=อัน ๆอัน เพื่อกรรมาแล่นแล่น ธรรมะ อยู่นั้น
 มานุษยนี้. การพละละนั้นลือ ธรรมะ ฉะนั้นเสนาะแพร่ ก็ลือลือแต่
 ภาวนี้แล้ว กัถถูกระ=สองดี ดีนี่.

การรู้จักธรรม คือการรู้เอาธรรมนั้นอย่างถูกต้อง คน
ไม่ฉลาดในโลกนี้สักใด แม้ในศาสนาเดวิดด้วย ก็ที่ละรู้สักอย่าง
ก็มีสักอย่างอย่าง ยี่สิบเจ็ด. มิฉะนั้นจะมีความสับสนผิดเพี้ยน ย่อม
มีเป็นอันมากแห่ง ความฉลาดในโลก สำหรับผู้ที่รู้ธรรมอย่างแท้-
จริง. ความเห็นแก่ตัว ย่อมเกิดไม่ได้ เพราะเหตุนี้. ความรัก
เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มิได้มีโดยง่าย แม้ว่าจะมีความเห็นอัน
ดีที่ สู้กว่ากัน อาจมีสักเพียงไร. ผู้ประพฤตธรรม ย่อม
รู้สักอย่างหนึ่ง เมื่อรู้สักอย่างหนึ่งได้ประพฤตธรรม หรือเมื่อได้ทำ
หน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง. ความโกรธพัวพัน ใน
ข้อนี้ ทำให้รู้สักอย่างหนึ่ง. ไม่นับความสุขอันเป็นภาษา
คือ สุขเวทนา กายหรือใจหนึ่ง คือ สุข ความรู้ สิ้น กาย และ
จิตใจถูกเป็นทุกส่วนของโลกเหล่านี้ นี้เสียแล้ว.

ธรรม: ช้อยในเรารู้จักมีศีลธรรม อย่างถูกต้อง รู้จักมีสิ่ง
แตรคือมศีลธรรม และผู้มันอย่างถูกต้อง, มีหน้าที่ที่ทรงงาน
ทรัพย์สินสมบัติ เก็บรักษาไว้ให้ดีเสีย มิตรสหาย บุคคลอย่าง
ถูกต้อง คือเป็นไว้เพื่อ สันติสุขส่วนบุคคล และ สันติสุข
ของส่วนรวม โดยส่วนเดียว, มีสัจจะวิญญูตามคติธรรม ซึ่งแก้
ผิด แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน และพฤษชาติด้วย, มีเมตตา
คนทั้งโลก หรือเห็นแก่คนอื่น แม้แต่เห็นด้วยดี. สิ่ง
ที่เรียกว่า ชาติ, ชาติชาย, หรือ ชอยตลอดชาติ ย่อมมี
แก่ผู้ประพฤตธรรม. ข้อนี้ หมายถึงความว่า ชาติ มิใช่
นามบุพการีหรือชาติ, มีแต่ สัตว์ชาติ นามตั้งแต่ สัตว์ชาติ
ที่ประพฤตธรรม มีแต่กันไว้ นี้เสียแล้ว.

เขา มี ๓ หู ๑ มุม ลิ้น ๓ ขา ๒ ขา ๒ ขา เพื่อให้
 รู้จักสิ่งทั้งปวง อยู่กับ ถูกตัดต่อตามที่เป็นจริง เพื่อมีชีวิตรอดอยู่ได้
 อยู่กับสัตว์อื่น มีใช้มีทั้ง หู ๑ มุม ลิ้น ๓ ขา ๒ ขา ๒ ขา
 ซึ่ง ๑ นี้เราต่างเป็นนก ๓ ขา ๒ ขา ๒ ขา คนในหัวไม้มี ๓ ขา ๒ ขา ๒ ขา
 เป็นกันอยู่ โดยมากในโลกสัตว์อื่น ซึ่งกำลังขาด ขวามะ.
 เขามักมีปีกนอกตัวเราไม่ได้ ก็คือ ๒ แต่เขาสามารถควบคุม
 หู ๑ มุม ลิ้น ๓ ขา ๒ ขา ๒ ขา ซึ่งจะมีในโลก แต่ในลักษณะนี้
 จะไม่เหมือนพืชเป็นภัยแก่เราได้ โดยอาศัย ขวามะ นั้นเอง. ที่
 คนในโลก ทำได้เช่นนี้" โลกนี้ ก็เป็น โลกที่ประกอบด้วยอยู่
 สัตว์ หรือเป็นโลกของพระศรีอารยเมตไตรย ซึ่งมีมาตั้งแต่
 กาลก่อน เพราะเป็นโลกที่ ไม่มีอะไร ไร้ด้วย ขวามะ.

ทางรอด ทางโลกสัตว์อื่นนี้ มีอยู่ทางเดียวนี้ เท่านั้น
 คือ เดินไปทางขวามะ. ทางรอดนี้ให้ทุกคนได้เดินไปทาง
 ทางขวามะ ย่อมเป็นกุศลอันใหญ่หลวง และสูงส่ง. ขอให้
 การวัดการพิมพ์หนังสือ ขวามะ นี้ แล้วยแพรวนี้ ลงสู่ใจพระ
 โยชนี เต็ม ตามความประสงค์ นับแต่ผู้ที่ยังสงสัยไว้แล้ว และ
 ผู้ที่ยังมีข้อสงสัยอยู่ โดยทุกแห่งทุกมุมเถิด. ห้ามได้ขออุ
 ไมจาก มติชนที่นี้ด้วย เป็นอันจบ.

พุทธทาส อินทปัญโญ

สิ่งที่ต้องทำให้ดีกว่าปีเก่า

— ๑ —

๒ มกราคม ๒๕๓๑

พุทธบริษัทต้องมีพระรัตนตรयीให้ดีขึ้น.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ในวันนี้ เป็นวันแรกของการบรรยายประจำปีนี้ เป็นโอกาสที่เรียกกันว่า วันขึ้นปีใหม่ จึงถือเอาความหมายอันนี้ ในการที่จะบรรยายธรรมะชุดนี้ เรียกว่า สิ่งที่ต้องทำในปีใหม่ให้ดีกว่าปีเก่า.

สิ่งที่ต้องทำในปีใหม่ให้ดีกว่าปีเก่า ซึ่งเห็นได้ว่ามันเป็นเรื่องสำหรับทุกคน ไม่ยกเว้นผู้ใด ถ้าใครไม่ต้องการให้เร็วกว่าหัวเผือกหัวมันที่อยู่ใต้ดิน เขาจะต้องทำอะไรๆ แห่งปีใหม่นี้ให้ดีกว่าปีเก่า ไม่น้อยหน้าหัวเผือกหัวมันที่งมอยู่ใต้ดิน, มันก็ยังมีการกระทำที่สมกันกับปีใหม่

คือมันมีหัว จำนวนมากกว่าเดิม ใหญ่กว่าเดิม และคุณภาพ
ก็ดีกว่าเดิม, นี้เรียกว่ามันสมกับที่ว่ามันเป็นปีใหม่. เราจะทำ
อย่างไร จึงจะมีอะไรใหม่สมกับที่เป็นปีใหม่, ถ้าไม่ได้
ทำมันก็ไม่ทำอะไรใหม่, ก็ลองสังเกตดูคนที่ไม่ได้ทำอะไร
ให้ดีขึ้นทุกทีนั้น เขาอยู่ในสภาพอย่างไร, จะเป็นคนที่ตัว
ก็ดี เป็นคนที่บ้านก็ดี ถ้าไม่ได้ทำอะไรให้ดียิ่งขึ้นทุกปี มันจะ
อยู่ในสภาพอย่างไร, แล้วมารวมกันเข้าทางที่อยู่บ้านทั้งที่อยู่
ที่วัด มีอะไรที่จะต้องทำเหมือนกันหรือตรงกัน, นี่ก็อยู่
และเขาจะต้องทำอย่างไร.

ยังเป็น พุทธบริษัท เป็นผู้ ผู้ตน ผู้เบิกบาน
ด้วยแล้ว ก็ยังจำเป็นที่จะต้องทำอะไรให้มันดีกว่าปีเก่า
หรือใหม่กว่าปีเก่า, ให้มันรู้มากกว่าปีเก่า, ให้มันตื่นจากหลับ
ยิ่งกว่าปีเก่า, ให้มันเบิกบานยิ่งกว่าปีเก่า, เรียกว่า เป็นพุทธ-
บริษัทที่เจริญขึ้นไปตามทางธรรม และมีของใหม่สมกับ
ที่เรียกว่าเป็นปีใหม่. เรา พุทธบริษัท มีความหมายว่า
เป็นผู้เดินตามพระพุทธเจ้า ก็ได้, หรือ นั่งล้อมรอบ ๆ
พระพุทธเจ้า ก็ได้, มีพระพุทธเจ้าเป็นผู้นำทางแห่งชีวิต
จิตใจ อย่างนี้ก็ได้, ก็ต้องทำให้สมกัน.

เดียวกันอยากจะพูดเสียคราวเดียวกันว่า พระรัตน-
 ตรีทั้ง ๓ นั้น เป็นสิ่งเดียวกันโดยใจความ แม้ว่าภายนอก
 หรือส่วนภายนอกจะแยกออกได้เป็น ๓ อย่าง ก็สามารถจะ
 แยกได้เป็น ๓ อย่าง, แต่ว่าภายในหรือความหมายอันแท้
 จริงนั้นย่อมเป็นเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะไต่วิสัยกันตามสม-
 ภารแก้วเวลา.

พระพุทธเจ้าทรงค้นพบความจริงของธรรมชาติ.

ถ้าจะให้ มี หลักเกณฑ์ ที่ฟังกันได้ง่ายๆ เข้าใจกัน
 ได้ง่ายๆ ก็ว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบธรรมะ, แล้ว
 ก็มี สิ่งที่พระพุทธเจ้าค้นพบ ก็คือธรรมะ, แล้วก็มี
 ผู้ปฏิบัติตามความรู้อันนั้น ก็คือมีผู้ปฏิบัติธรรมะ, มัน
 สำเร็จอยู่ที่ว่า รู้ธรรมะ แล้วก็ ปฏิบัติธรรมะ แล้วก็ได้
 รับผล ของการปฏิบัติธรรมะ ทั้ง ๓ องค์ เนื่องเป็นอันเดียว
 กันตรงที่ว่า เป็นเครื่องกระทำความดับทุกข์—ดับทุกข์—
 ดับทุกข์.

ดูกันให้ละเอียด ก็ว่า พระพุทธเจ้าท่านเป็นผู้ค้น
 พบความจริงเรื่อง^๕ของธรรมชาติ อัน^๕นี้เราอย่าเอาอะไรให้

มากนัก, เอาแต่เพียงว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้นั้น คือ
ค้นพบความจริงอันสูงสุดของธรรมชาติ ซึ่งจะเรียกว่าเป็น
ความลับสูงสุดก็ได้เหมือนกัน, ถ้าไม่มีบุคคลอย่างพระพุทธเจ้า
ก็ไม่มีใครค้นพบความจริงข้อนี้. ^๕นี้เป็นหน้าที่ของพระ-

พุทธเจ้า, ท่านไม่ได้แต่งตั้งหรือบัญญัติเอาตามความ
พอใจของท่าน, ความจริงหรือธรรมะนั้นมันมีอยู่อย่างตาย
ตัวเป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติ ตามธรรมชาติว่า เมื่อมีสิ่ง^๕
เป็นปัจจัย สิ่งนั้นก็เกิดขึ้น, เมื่อมีสิ่ง^๕เป็นปัจจัย
สิ่ง^๕นั้นก็เกิดขึ้น, ใครจะแก้ไขตัดแปลงให้เป็นอย่างอื่นนั้น
เป็นไปไม่ได้.

พระพุทธเจ้าท่านค้นพบ ความที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวง
เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย มันจึงไม่เที่ยง เพราะเหตุ
ปัจจัยมันปรุงแต่งอยู่เรื่อยไป, เพราะความที่มันไม่เที่ยง
มันเปลี่ยนไป มันก็ทำให้เกิดความทุกข์ แก่บุคคลผู้เข้าไป
ยึดถือ ว่าจะเอาเป็นของตน จะให้มันเที่ยง มันก็เป็น
ความทุกข์ขึ้นมา. เพราะมันไม่เที่ยง มันเป็นทุกข์แก่ผู้
เข้าไปยึดถือ ก็เรียกว่ามันเป็นอนัตตา, อนัตตา มิได้

เป็นตัวตน มิใช่มีตัวตน ที่จะเข้าไปจับฉวยเอามาได้ตามความ
 พื่อใจของตน. ท่านค้นพบความไม่เที่ยง, ความเป็นทุกข์,
 ความเป็นอนัตตา ก็มาสอนเรื่องความไม่ยึดมั่นถือมั่น
 ในสิ่งเหล่านั้น แล้วก็ไม่เป็นทุกข์ นี่เป็นความลับของ
 ธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าท่านค้นพบ มาอธิบายให้เห็นชัด
 ได้ว่า ความทุกข์เกิดขึ้นมาอย่างไร, ความทุกข์จะดับลงไป
 อย่างไร, ซึ่งสรุปความว่า จะไปเอาสิ่งที่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์
 เป็นอนัตตา มาเป็นของที่เที่ยงหรือตามความพอใจ มายึด
 มั่นถือมั่น, จะยึดมั่นถือมั่น ให้สิ่งที่ไม่เที่ยงนั้นเป็นของ
 เที่ยง, สิ่งที่เป็นทุกข์มาเป็นไม่ทุกข์, สิ่งที่ไม่ใช่
 อัตตามาเป็นอัตตา มันก็เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้, มันก็ต้องเป็น
 ทุกข์. เมื่อไม่ยึดถือในลักษณะอย่างนั้น มันก็ไม่เป็นทุกข์
 มันก็เป็นของที่ชัดเจนออกมาว่า ถ้าเป็นทุกข์ ก็เป็นเพราะ
 ความยึดมั่นถือมั่นตามความโง่ของตน, ถ้าจะไม่เป็นทุกข์
 ก็ต้องเป็นความไม่ยึดมั่นถือมั่น ในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเหล่านั้น.
 นี้เรียกว่า รู้ส่วนที่จะเกิดทุกข์ และ รู้ส่วนที่จะดับทุกข์,
 รูปที่ ๒ อย่างนี้ ก็เรียกว่ารู้สิ้นเชิง.

พระพุทธเจ้าท่าน นำมาสอนตามที่ได้ตรัสรู้ คือ
 ได้เห็นแจ้งโดยประจักษ์ต่อความจริงของธรรมชาติ ว่าทำ
 อย่างไม่จริงจะเกิดทุกข์, ทำอย่างไรจึงจะไม่เกิดทุกข์หรือ
 ดับทุกข์เสียได้. ท่านยังสอนให้เห็นชัดว่า เรามัวบังคับสิ่ง
 ต่าง ๆ ภายนอกไม่ได้ ที่จะไม่ให้มันเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรา
 ไม่ได้, สิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตามีอยู่ทั่วไป,
 แล้วมันก็เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรา, เรามัวบังคับมันไม่ได้ ว่าอย่า
 มาเกี่ยวข้องกับกะเรา มันก็บังคับไม่ได้; แต่เรามีทางที่จะ
 ทำได้ คือว่าควบคุมจิตบังคับจิต อย่าให้ไปรับเอาสิ่ง
 เหล่านั้นเข้ามา ด้วยความโง่ มายึดถือให้เป็นตัวตนแล้วก็
 เป็นทุกข์.

ฟังดูให้ดีว่า มันเป็นเรื่องที่เป็นอยู่จริง และมีความ
 สำคัญอยู่ เราจะบังคับสิ่งต่าง ๆ ไม่ให้เกิดขึ้น ไม่ให้มา
 เกี่ยวข้อง เหล่านี้มัน ทำไม่ได้. มันก็เกิดขึ้น, มันก็มา
 เกี่ยวข้อง, แต่เราก็บังคับจิตว่า อย่าไปรับเอามันมาด้วยความ
 โง่ เอามายึดมั่นถือมั่น จงจัดการกับมันให้ถูกต้อง
 ไม่มีความยึดมั่นถือมั่น แล้วมันก็จะทำอะไรเราไม่ได้; แม้ว่า
 ในโลกนี้จะเต็มไปด้วยสิ่งที่จะทำให้เกิดทุกข์ ให้เกิดความ

ผิดหวัง ให้เกิดความเจ็บปวดทรมาน มันก็เป็นได้แต่
 สำหรับคนโง่ ที่ไปตะครุบเอา ไปยึดเอา, ถ้าไม่ยึดมันถือ
 มันไม่ตะครุบเอา มันก็ไม่ทำอันตรายอะไรได้. นี่เป็น
 อูบาย อันใหญ่หลวงที่มีอยู่, สำหรับ ทำให้ไม่ต้องเกิดความ
 ทุกข์อยู่ในท่ามกลางสิ่งทั้งปวงที่มาชั่วมาหลอก สำหรับ
 จะให้เกิดทุกข์.

๔ ๖ ๕ ๖ คนมีทุกข์เพราะยึดมั่นถือมั่น.

ขอให้ท่านทั้งหลายทั้งปวงจงเข้าใจในข้อนี้ โดยประจักษ์
 เด็ด ว่าเราบังคับสิ่งภายนอกไม่ได้, แต่เราจะบังคับสิ่ง
 ภายในให้ได้ คือจิต, จะบังคับโลกให้เป็นอย่างนั้นให้เป็น
 อย่างนี้ อย่ามาเกี่ยวข้องกับเราอย่างนี้ ก็เป็นไปไม่ได้, แล้ว
 มันก็ต้องอยู่ในโลก ต้องสัมพันธ์กับโลก; แต่ก็บังคับจิต
 อย่าไปโง่ อย่าไปยึดมั่นถือมั่นเอาอย่างเขลาๆ, ที่ไม่
 ต้องรับเอาเสียเลยก็มี, อย่าไปรับเอามา. ถ้าที่ต้องเกี่ยวข้องกับ
 ด้วยต้องรับเอามา ก็ด้วยความเฉลียวฉลาดมีความรอบรู้
 จัดการกับมัน อย่าให้มันกัดเอาได้, เหมือนอย่างที่พูด
 แล้วเมื่อตอนเช้าวันวานนั้นว่า อย่าโง่จนให้เวลามันกัดเอา,

ถ้าต้องการอะไรด้วยความโง่ เวลามันก็กักเอา, ไม่ต้องการ
 อะไรด้วยความโง่ แต่ว่าทำไปด้วยสติปัญญา เวลามันก็
 กักไม่ได้, ไม่มีความทุกข์ไม่มีความร้อนอะไรที่จะเกี่ยวกับ
 เวลา อย่างนี้เป็นต้น, เพราะรู้จักจัดการกับจิตใจในภายใน.
 จิตนั้นเป็นสิ่งที่อบรมได้ คือทำให้ฉลาดขึ้นมาได้, แล้วก็
 ทำให้ไม่โง่ ไม่ยึดมั่นถือมั่นหรือทำให้มันปล่อยวางได้ มัน
 ก็เป็นอย่างนี้.

พระพุทธเจ้าตรัสรู้ความจริงข้อนี้ และนำมาสอน
 ในฐานะเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ, นี้ช่วยฟังให้ดีๆ ว่ามัน
 เป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ ถ้าไม่กระทำมันจะเป็นทุกข์
 คือสิ่งต่างๆ มันจะกักเอา. อะไรๆ ก็ตามที่เข้าไปยึดถือว่า
 เป็นตัวตนของตนแล้ว มันก็กักเอา, เราจึงมีหน้าที่
 ที่จะไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ โดยไม่ต้องยึดมั่นถือมั่น, แม้จะ
 เป็นสิ่งที่เป็นภายใน เป็นชีวิตหรือเป็นจิตใจนั่นเอง ก็ไม่ต้อง
 ยึดมั่นถือมั่น, ไม่ต้องผูกถึงสิ่งภายนอก, เรียกว่ามีจิตใจที่
 ไม่หลงโง่ ไปยึดมั่นถือมั่นอะไรไว้ โดยความเป็นตัวตนบ้าง
 โดยความเป็นของของตนบ้าง, ไม่ยึดมั่น แล้วก็คิดๆ

มันก็ไม่หนัก ถ้าไปยึดมันไปถือไว้ มันก็หนัก ก็หนักมือ
ที่ยึดที่ถือ นั่นแหละ, นั่นแหละคือความทุกข์ จิตใจไปยึดถือ
อะไร มันก็หนัก ก็เพราะยึดถือ, มันเหมือนกับมือที่ไปถือ
มันก็หนักมือ ถ้าจิตมันไปยึดถือ มันก็หนักกับจิต.

เราจงรู้จักทำจิตให้เป็นอิสระจากความยึดมั่น
ถือมั่น นี่แหละเขาเรียกกันสั้น ๆ ง่าย ๆ ว่า **วิมุตติ** หลุดพ้น :
หลุดพ้นจากสิ่งที่ยึดมั่นถือมั่น, หลุดพ้นจากความยึดมั่น
ถือมั่น, ไม่ได้ยึดมั่นถือมั่นอะไรก็เป็นอิสระ มันก็ไม่หนัก
เหมือนกับมือที่วางไม่ได้จับฉวยอะไรเอาไว้ มันก็ไม่เมื่อย
มือ มันก็ไม่หนักมือ มันก็ไม่มี ความทุกข์, **ใจความสำคัญ**
ที่จะไม่เป็นทุกข์ ก็คือความไม่ยึดมั่นถือมั่น.

เรามีหน้าที่ที่จะต้องรู้เรื่องนี้, มีหน้าที่ที่จะต้อง
ปฏิบัติเรื่องนี้, แล้วก็ **จะได้รับผล** ของการปฏิบัติเรื่องนี้
คือไม่เป็นทุกข์. นี่เป็นสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่, เป็นสิ่งที่เรียกว่า
กิจที่ควรทำ, หรือกรณีหน้าที่ที่ควรทำ คือทำให้ประจักษ์
แจ้งในสิ่งที่ปวงชนไม่ยึดมั่นถือมั่น. **ถ้าใครไม่ทำ คนนั้น**
มันก็โง่ มันก็เทียบยึดมั่นถือมั่นนั้นนี้ไปทั่วไปหมด มันก็

ได้มีความทุกข์เต็มที่ เต็มเหลือประมาณนั้นแหละ; มัน
 ไม่ได้ทำหน้าที่ มันก็ยอมมัน, ถ้ามันได้ทำหน้าที่ มันได้
 ศึกษาได้ปฏิบัติรู้ความจริงข้อนี้ **ไม่ยึดมั่นถือมั่นแล้ว** ก็หมด
 หน้าที่ คือทำหน้าที่เสร็จแล้ว มันก็**ไม่เป็นทุกข์**. ฉะนั้น
 เราจะต้องรู้จักทำหน้าที่อันสำคัญนี้ เพื่อจะได้ไม่เป็นทุกข์,
 มิฉะนั้นมันจะเป็นทุกข์ ไปเสียหมด, จะมีอะไรก็เป็นทุกข์
 แม้แต่จะกินจะใช้จะบริโภคอะไรมันก็เป็นทุกข์ ถ้าว่าทำไป
 ด้วยความยึดมั่นถือมั่น.

เราจะมีชีวิตชนิดที่ไม่ยึดมั่นถือมั่น แต่รู้อสิ่ง
 ทั้งปวงตามที่เป็นจริงว่า ควรจะไปเกี่ยวข้องกับมัน
 อย่างไร, ก็ไปเกี่ยวข้องกับมันเท่าที่ควรจะไปเกี่ยวข้อง หรือ
 เท่าที่จำเป็นจะเกี่ยวข้อง, ถ้าไม่จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้อง ก็ไม่
 ไปเกี่ยวข้องให้เสียเวลา, ถ้าไปเกี่ยวข้องก็ไม่ยึดมั่นถือมั่น
ไม่เกี่ยวข้องด้วยความยึดมั่นถือมั่น มันก็ไม่กั๊กเอา.
 คิดดูเถิดว่าจิตใจของคนชนิดนี้มันว่าง มันเป็นอิสระ เป็นปกติ
 มันไม่ไปโง่ไปหลงยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด ๆ เหมือน คนที่โง่มี
 อวิชชามากไม่รู้อะไร ก็ยึดมั่นไปหมด, ยึดมั่นไปหมด

ก็ยึดมั่นไปในทางหนึ่ง, ชั่วก็ยึดมั่นไปในทางหนึ่ง, เต็มไป
ด้วยความยึดมั่นถือมั่น มันจึงรุ่งรังไปด้วยปัญหา.

ปัญหามันกลุ้มรุมเข้ามารอบทิศรอบทาง จน
ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร : ตีใจก็นอน ไม่หลับกินข้าวไม่ค่อยลง,
เสียใจก็นอนไม่หลับกินข้าวไม่ค่อยลง, แต่มันก็มีเรื่องที่เขาไป
ทำให้ตีใจให้เสียใจไปเสียทุกเรื่อง, เรื่องอะไรเข้ามาเอ้ามัน
ก็ยึดมั่นจนว่าไปเกิดความดีใจเข้าจนได้, หรือมิฉะนั้นก็
ไปเกิดความเสียใจเข้าจนได้, มันไม่สามารถจะดำรงอยู่
อย่างเดิม ก็เป็นปกติ อยู่เหนือความดีใจเหนือความเสียใจ
ไม่ต้องหัวเราะไม่ต้องร้องไห้. ถ้ายังต้องหัวเราะ ยังต้อง
ร้องไห้อยู่ ก็หมายความว่ามันยังมีความยึดมั่นถือมั่นอยู่,
หัวเราะก็เหนื่อย, ร้องไห้ก็เหนื่อย, ไม่ต้องหัวเราะไม่ต้อง
ร้องไห้นั้นแหละมันไม่เหนื่อย. ขอให้รู้จัก ดำรงชีวิตชนิดที่
ไม่เหนื่อยกันเสียบ้าง, ถ้าทำได้อย่างนี้ ก็เรียกว่าอยู่เหนือ
อำนาจของสิ่งทั้งปวง.

ถ้าเห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ไม่เป็นทาสกิเลส.

สิ่ง^๕ทั้งปวงทั้งโลกทั้งจักรวาลทั้งหมดยัง^๕สน^๕นี้ มันมี
มาแต่สำหรับจะทำให้เราดีใจหรือเสียใจไปเสียทั้งนั้น, อีกทาง
หนึ่งถ้าไม่ทำให้ดีใจ ไม่ทำให้เสียใจ ก็ยังทำให้โง่ ให้โง่งนไม่
รู้ว่าจะทำอย่างไรกับสิ่งเหล่านี้. เห็นไหมมันเป็นเสียทุกอย่าง
ทุกทาง; ถ้าถูกใจก็โง่เข้าไปรักเอาเข้าไปถือเอา, ถ้าไม่ถูกใจ
ก็เกลียดกลัว หรือว่าคิดจะทำลายล้างผลาญเสีย, ถ้ายังเป็น
กลางๆไม่ใช่ถูกใจหรือไม่ใช่ไม่ถูกใจ ก็ยังไม่รู้ว่าเป็นอะไร,
ก็ยังสงสัยอยู่^๕ว่า มันจะเป็นอะไร ก็วิ่งวนอยู่ วนเวียนอยู่กับ
สิ่งเหล่านี้^๕ ที่ยังเป็น^๕ที่ตั้งแห่งความสงสัย ไม่รู้ว่ามันจะเป็น
อะไร.

เช่นว่าไปพบก้อนหิน ก้อนหนึ่ง ถ้าสงสัยว่ามันจะ
เป็นเพชร ก็เอามา, ความที่ไม่รู้หรือไม่แน่วว่าน่ารักหรือน่า
เกลียด มันก็ยังเป็นที่^๕ตั้งแห่งความสงสัย. ดังนั้น สิ่งที่น่ารัก
ก็ดี น่าเกลียดก็ดี หรือไม่น่ารักไม่น่าเกลียด มันก็ยัง เป็นที่^๕

ตั้งแห่งความสงสัย, มันเลย เป็นความยุ่งยากไปเสียทั้ง
หมด, ถ้าที่นารักก็ไม่นารัก ที่น่าเกลียดก็น่ากลัวก็ไม่เกลียด
ไม่กลัว ที่เป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยก็ไม่สงสัย, ไม่มีอะไรที่
ต้องเกี่ยวข้องก็ไม่ต้องเกี่ยวข้อง, อย่างนี้เรียกว่าจิตมัน
ออกมาเสียได้, จิตมันออกมาเสียได้จากสิ่งทั้งปวง จากสิ่ง
ทั้งปวง, สิ่งทั้งปวงไม่สามารถจะบังคับจิตเหล่านี้ให้
เป็นทาสของมัน.

เราไปรักสิ่งใดเข้าก็เป็นทาสของสิ่งนั้น ข้อนี้เกือบจะ
ไม่ต้องอธิบายแล้วกระมัง; เพราะแต่ละคนก็เคยรักสิ่งใด
สิ่งหนึ่ง, เมื่อรักสิ่งใดก็เป็นทาสของสิ่งนั้นโดยความสมัครใจ
หรือถ้าว่าโกรธเกลียดกลัวไม่รัก มันก็เป็นทาส, เป็นทาส
เหมือนกัน เป็นทาสของสิ่งนั้นเหมือนกัน, แต่ในอีก
ความหมายหนึ่ง เป็นทาสที่ต้องไปยุ่งยากลำบากกับมัน ไปมัว
เกลียดไปมัวกลัวมันนั้นแหละ เป็นทาสของมัน. นี้ถ้าไม่รัก
หรือไม่เกลียดแต่ไปสงสัยอยู่, มีความสงสัยอยู่ในสิ่งใด ก็
วนเวียนอยู่ในสิ่งนั้น ก็เป็นทาสของสิ่งนั้นด้วยเหมือนกัน.
ก็คุดูให้ดี สิ่งที่เป็นสุข ก็เป็นทาสเพราะความอยากได้,
สิ่งที่เป็นทุกข์ ก็เป็นทาสเพราะความเกลียดกลัว คอยแต่

จะวิ่งหนี ไม่มีผาสก. สิ่งที่ยังเป็นกลาง ๆ ไม่น่ารักหรือ
 น่าเกลียด มันก็ยังสงสัย ออกสงสัยไม่ได้ ออกพะวงไม่ได้
 ออกอาลัยอาวรณ์ไม่ได้ มัน ก็เป็นทาสของสิ่งที่ว่ายังไม่รู้
 อะไร ยังไม่รู้ว่าอะไร แต่ว่าเป็นที่คั่งแห่งความสงสัย. โลกะ
 หรือ รากะ ฝ่ายที่หน้ารักน่าพอใจ มันจะเอา, โทสะหรือ
 โกรธนะ ฝ่ายที่หน้าเกลียด น่ากลัว มันไม่ต้องการ, แต่โมหะ
 นั้นฝ่ายที่มันไม่รู้ว่าเป็นอะไร มันเต็มไปด้วยความสงสัย.

นี่ระวังเถอะว่ามันมีทางมากมายนักที่จะทำให้เป็นทุกข์
 ในสิ่ง ที่น่ารักให้เกิดความทุกข์ไปอย่างหนึ่ง ที่น่าเกลียด
 ก็เกิดความทุกข์ไปอย่างหนึ่ง, ที่น่าสงสัยไม่รู้ว่าเป็น
 อะไรก็ให้เกิดความทุกข์อีกอย่างหนึ่ง. เราอยู่ในท่ามกลาง
 สิ่งเหล่านี้ ก็ต้องเป็นทุกข์ เดี่ยวหัวเราะ เดี่ยวร้องไห้ เดี่ยว
 สะอื้น เดี่ยววิ่งหนี, แล้วแต่ว่ามันจะโง่กันไปในทิศทางไหน.
 ถ้าฉลาดเห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาโดยเสมอกัน
 ก็ไม่มีความรู้สึกที่เป็นกิเลสทั้งสามประการนั้น คือไม่รัก
 และก็ไม่เกลียดและก็ไม่สงสัย, ดูให้ดี ๆ ว่ามันอยู่ด้วยความรัก
 บ้าง อยู่ด้วยความเกลียดบ้าง อยู่ด้วยความสงสัยว่าจะจะเป็น
 อะไรก็ไม่รู้บ้าง ถ้าเอาออกไปเสียได้ จะมีความสุขสบายสัก

เท่าไร. ถ้าเข้าใจเรื่องนี้ก็จะเห็นว่า พระพุทธเจ้ามี
 พระคุณ, มีพระคุณมหาศาลเหลือที่จะกล่าวได้, เพราะ
 ท่านได้สอนในสิ่งให้กำจัด ให้ขจัดสิ่งเหล่านี้ออกไปเสียได้
 อย่ามาทำให้โกรธ อย่ามาทำให้กุเกลียด, อย่ามาทำให้กุสงสัย.
 ที่เป็นอันตรายแก่จิตใจ ก็คือความรักความเกลียดความสงสัย
 เรียกว่ามันไม่ปกติ ก็เรียกว่ามันอยู่ได้อำนาจของสิ่งเหล่านี้
 คือสิ่งทั้งปวง หรือสิ่งที่เรียกว่าโลก โลก โลก, ในโลกมีแต่
 สิ่งเหล่านี้สำหรับคนชนิดนี้; เอาละโลกนี้มีแต่สิ่งเหล่านี้,
 แต่ว่ามีคนอีกคนหนึ่ง มันไม่โง่ ไม่หลงไหล, โง่ มันไม่
 หลงรัก มันไม่หลงเกลียด ไม่ไปมัวพะวงสงสัย ก็อยู่อย่าง
 สบาย อย่างนี้เขาเรียกว่าอยู่เหนือโลก เรียกว่า โลกุตตระ
 บ้าง เรียกว่าโลกอุตรบ้าง.

ทั้งโลกันตนรก และโลกุตตระอยู่ในจิตใจ.

เข้าใจว่าบางคนก็เคยได้ยินคำนี้มาแล้ว ว่า โลกอุตร
 หรือโลกุตตระ แต่เขาสอนกันอย่างไรก็ไม่รู้ ว่ามันไปอยู่ที่
 ไหนก็ไม่รู้, มันอยู่เหนือ เหนือ เหนือขึ้นไป จนไม่รู้ว่าจะ
 อยู่ไหน. โลกอุตรหรือโลกุตตระ ไม่รู้ว่ามันอยู่ที่จิตใจที่มัน

ไม่โง่ แล้วมันก็อยู่เหนืออิทธิพลของสิ่งทั้งปวงในโลก, ในโลกจะมีอะไรสักเท่าไรมากมายสักเท่าไร ก็ไม่มีอิทธิพล ที่จะมาครอบงำย้ายจิตใจของคนนี้ ให้เป็นทุกข์ได้. นี้เรียกว่าโลกมันไม่มาอยู่เหนือจิตใจของคนคนนี้ ให้เป็นทุกข์ได้, จิตนี้เรียกว่าเป็นจิตที่เข้าสู่โลกุตตระ คือเข้าสู่สภาวะที่จะไม่เป็นทุกข์เพราะโลกอีกต่อไป; แม้ว่าร่างกายจะอยู่ในโลกนี้ แต่สิ่งต่างๆในโลกนี้ไม่ทำให้เขาเป็นทุกข์ได้ ในแง่ของความรักก็ดี, ในแง่ของความเกลียดก็ดี ในแง่ของความสงสัยก็ดี.

โลกุตตระอยู่ที่นี้ อยู่ในจิตใจ, อยู่ที่จิตใจที่มีความรู้แจ่มแจ้ง จนไม่ยึดมั่นถือมั่นสิ่งใดโดยความเป็นตัวตนของตน. เดียวนี้เกิดมา มีแต่ความโง่ เพิ่มขึ้น ค้ำความโง่ หลงรัก หลงโกรธ หลงเกลียด หลงกลัว มาตั้งแต่อ่อนแต่ออก จนบัดนี้ จนแก่เฒ่าชรา, แล้วมันก็ยังจะหลงที่จะรัก จะเกลียด จะสงสัย เรียกว่าจมอยู่ในโลก, แล้วก็จมลึกกลงไปทุกทีๆ อย่างนี้เรียกว่า นรกที่อยู่ลึกที่สุด เป็นนรกที่มีคที่สุด อยู่เลยใต้บาดาลลงไปอีก.

คำว่า นรก นี้เชื่อกันว่าอยู่ใต้บาดาล, แล้ว เป็นโลกันต
 นรก มีค เพราะว่ามีแสงเดือนแสงอาทิตย์แสงอะไรส่องไปไม่ถึง,
 มันมืด มีคเหลือประมาณ, แต่มันยังไม่มีคเท่ากับความโง่
 ของหัวใจ ของคนที่ไม่รู้อะไรเกี่ยวกับอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา,
 พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่าอย่างนี้ ช่วยจำกันไว้ให้ดีๆ ว่า
 โลกันตนรกลึกสุดเข้าไปใต้บาดาลโน้นมืด มีค มีคจน
 ไม่รู้จะมีคอย่างไร เพราะมันไม่มีแสงสว่างของอะไรเลย, แต่
 มันยังไม่มีคเท่า นรกโง่ในจิตใจของคนโง่ที่ ไม่รู้ว่า อะไร
 เป็นทุกข์ อะไรเป็นเหตุให้เกิดทุกข์, อะไรเป็นความดับ
 ทุกข์, อะไรเป็นทางให้ถึงความดับทุกข์. ความโง่อันนี้
 ความไม่รู้อันนี้ มีคยิ่งกว่าความมืดในโลกันตนรก, ใครมีบ้าง
 ใครมีความมืดอย่างนี้อยู่ในหัวใจบ้าง นั่นแหละความมืด
 นั่นแหละ นรกมืด มีคยิ่งกว่าโลกันตนรก, แล้วก็ ไม่มี
 ใครกลัว, แล้วกลัวนรกอะไรกันถ้าไม่รู้, กลัวแต่ นรกที่ว่าจะ
 ไม่ได้ตามที่สมอยาก ไปกลัวแต่ นรกอย่างนั้น. ส่วนที่มันมืด
 จนทำอะไรไม่ถูก ทำให้เกิดทุกข์ทรมานอยู่ตลอดเวลาทุก
 เวลาทุกวินาทีทุกกระเบียดนิ้วมีแต่ความทุกข์ นี่มันไม่รู้จัก
 นี้เป็นความมืด.

เห็นธรรมแล้ว จะเห็นพระพุทธเจ้า.

ถ้ามีแสงสว่างขึ้นมาทำให้รู้ นั่นแหละคือพระ-
 พุทธเจ้า บัญญัติที่ทำให้รู้ตามที่ เป็นจริงต่อสิ่งเหล่านี้ ว่าอะไร
 เป็นอะไร จนไม่มีความมืด ไม่มีความโง่ ไม่มีความหลง
 ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวง, แสงสว่างนั้นแหละคือพระ-
 พุทธเจ้าผู้เห็นธรรม ผู้รู้ธรรม ผู้รู้ความทุกข์ ผู้รู้ความ
 ดับทุกข์ ผู้รู้การปฏิบัติให้ดับทุกข์ได้.

ข้อนี้ก็พูดกันมาหลายครั้งหลายหนแล้ว จนชักจะ
 เอื่อมแล้วเหมือนกัน และว่าคนก็คงจะจำได้แต่คำพูด แต่ก็
 ไม่รู้ว่าอะไร คือ *ประโยคที่ว่า ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรา*
ผู้ใดเห็นเราผู้นั้นเห็นธรรม, ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต
ผู้ใดเห็นตถาคตผู้นั้นเห็นธรรม ผู้ใดไม่เห็นธรรม แม้จะ อยู่ใกล้
จนถึงจับชายจิวรอยู่เสมอ ก็ยังไม่เห็นตถาคต.

คนที่อยู่ในอินเดียพร้อมสมัยกับพระพุทธเจ้า เดิน
 สวนทางกับพระพุทธเจ้าทุกวัน ๆ ก็ไม่รู้จักพระพุทธเจ้ามันเห็น
 แต่เปลือก แล้วก็ไม่มองในเรื่องที่มีคุณค่าเพื่อความดับทุกข์
 ก็ไม่สนใจ ผู้หญิงเป็นฝูง ๆ รุมกันด่าพระพุทธเจ้า ว่าไอ้คนดี

แต่ทำให้คนเป็นหม้าย, ผู้หญิงเหล่านี้รู้จักพระพุทธเจ้า
 อย่างไร, เขาตำพระพุทธเจ้าว่า แก่นิดแต่ทำให้คนเป็นหม้าย
 คือผิวของเขาออกไปวช. แล้วเขาก็เป็นหม้าย อย่างนั้น
 มาก เขาก็ช่วยกันตำพระพุทธเจ้าว่า เป็นคนทิดแต่ทำให้คน
 เป็นหม้าย, นี้เขาอยู่กับพระพุทธเจ้าแท้ ๆ เดินสวนทางกัน
 แท้ ๆ แล้วยังช้หน้าคำถ้อย, ยังรู้จักพระพุทธเจ้าไม่ได้ เพราะ
 ว่าไม่เห็นธรรมะ ไม่เห็นธรรมะที่จะเป็นเครื่องดับทุกข์ได้นั้น
 เอง. พระพุทธเจ้าถูกตำเยอะเยะหลายแง่หลายมุม, อาตมา
 ถูกตำอย่างที่ถูกอยู่นิดเดียวแหละ เทียบกับพระพุทธเจ้าไม่
 ได้. พระพุทธเจ้าถูกตำมากกว่านี้ เพราะว่าคนโง่มันมาก
 แหละ มันมากเหลือเกิน. นี้เรียกว่า ถ้าไม่เห็นธรรมะแล้ว
 ไม่มีทางที่จะเห็นพระพุทธเจ้า, ไม่รู้จักธรรมะแล้ว ไม่
 มีทางที่จะรู้จักพระพุทธเจ้า. ขอให้สนใจดี ๆ ให้รู้จักสิ่งที่
 เรียกว่าธรรมะ, ธรรมะที่จะทำให้เห็นพระพุทธเจ้า.

ธรรมะคือหนาทสังท

พระพุทธเจ้าทรงเคารพแก่ ๆ.

ที่นี้ก็จะได้พูดถึงธรรมะอันนี้แหละกันเสียสักหน่อย
 หรือไม่หน่อยละมากทีเดียว ว่าถ้าเห็นธรรมะมากขึ้น ไป

แล้วมันก็เป็นปีใหม่, ถ้าไม่เห็นธรรมะ เท่าเดิมมันก็เท่าเดิม มันไม่มีปีใหม่. ขอให้ทุกคนมีปีใหม่ ปีใหม่ เห็นพระ-พุทธเจ้าคือองค์ของธรรมะ ให้มากขึ้นกว่าเดิม แล้วก็ ให้เห็นหน้าที่ คือการดับทุกข์, ธรรมะนั้นเพื่อดับทุกข์ ธรรมะนั้นมีหน้าที่เป็นหน้าที่เพื่อจะดับทุกข์ รู้จักให้มากกว่าเดิม แล้วทำให้มีมากกว่าเดิม, ปฏิบัติหน้าที่ที่ดับทุกข์ ให้มากกว่าเดิม. นี้แหละจะมีปีใหม่เพิ่มขึ้นมา ทิมค่าเพิ่มขึ้น มาจากปีเก่า.

อยากจะย้ายอยู่เสมอว่า ธรรมะ ธรรมะ ธรรมะนั้น แปลว่าหน้าที่, ถึงธรรมะจะแปลว่าคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ก็เถอะ, ท่านสอนเรื่องหน้าที่ แล้วคำว่าธรรมะ ธรรมะนั้น มนุษย์ใช้พูดอยู่ก่อนพระพุทธเจ้าเกิด. เขาหมายถึงหน้าที่ หน้าที่คือสิ่งที่จะช่วยให้อุด, ช่วยจำไว้แบบนี้ หน้าที่นั้น คือสิ่งที่จะช่วยให้อุดคำว่าธรรมะก็มีความหมายว่า สิ่งที่จะ ช่วยให้อุด, ธรรมะกับหน้าที่จึงเป็นสิ่งเดียวกัน ต่างกัน แต่ภาษา เป็นภาษาในอินเดียโบราณโบราณนั้นก่อนพระ-พุทธเจ้าเกิด เขาเรียกธรรมะด้วย. ภาษานั้น กรันมาเป็น ภาษาไทย มีคำว่าหน้าที่ๆ หน้าที่นี้ใช้แทน, ดังนั้นคำว่า

ธรรมะกับคำว่าหน้าที่นั้น มันเป็นสิ่งเดียวกัน. เขาสอนกัน
 มาสูง^{ขึ้น}สูง^{ขึ้น} แต่ไม่สูง^{สุด}, พอพระพุทธเจ้าเกิดขึ้น
 ท่านสอนสูง^{สุด}, หน้าที่สูง^{สุด} เป็นความดับทุกข์ได้
 สิ้น^{เชิง}ถึงที่สุด จนไม่มีใครสอนให้สูง^{ไป}กว่านั้นได้. บรรดา
 คำสอนของมนุษย์ สอนกันมาสูง^{ขึ้น}สูง^{ขึ้น}มาแต่ยังไม่^{สุด},
 พอพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นท่านสอนสูง^{สุด}จนดับทุกข์สิ้น^{เชิง}. นี่
 วัฒนธรรมของมนุษย์ในแง่ของศาสนานี้ มันสูง^{สุด}แก่ที่
 พระพุทธเจ้าท่านได้เกิดขึ้น แล้วท่านได้สอน สอนจนสูง^{สุด},
 ไม่มีใครจะสอนให้สูง^{ไป}กว่านั้นได้. พวกลูกศิษย์ของพระ-
 พุทธเจ้าทั้งหลาย จงรู้จักความจริง ช้อน^{ไว้}บ้าง แล้วจะได้
 พุคให้ถูกต้อง ว่าหน้าที่อันสูง^{สุด}ดับทุกข์ได้สิ้น^{เชิง}เรียก
 ว่าธรรมะ, ธรรมะสูง^{สุด} ซึ่งเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าท่าน
 เคารพ.

นี่ก็อยากจะพูดเตือนแล้วเตือนอีกจนคนฟังรำคาญ
 พูดแล้วพูดอีกว่า ท่านทั้งหลายเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า
 แต่ไม่เคารพสิ่งที่พระพุทธเจ้าท่านเคารพ, เคารพพระพุทธเจ้า
 เกือบเป็นเกือบตาย สละชีวิตก็ได้ แต่ไม่เคารพ สิ่ง
 พระพุทธเจ้าท่านเคารพ, ^{สิ่งนั้นคือหน้าที่} ^{สิ่งนั้นคือ}

ธรรมะ, สิ่งนั้นคือหน้าที่ เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ
ปรากฏอยู่ในข้อความในพระบาลี. นี่ท่านก็ถามตัวเองขึ้น
ว่าต่อไปนี้จะเคารพใคร? ตรัสรู้เช่นนั้นแล้วจะเคารพ ใคร
ก็เคารพธรรมะหรือหน้าที่ที่ตรัสรู้ นั้นแหละ, ธรรมะหรือ
หน้าที่ที่ตรัสรู้ นั้นแหละ สูงสุดมันดับทุกข์ได้ เอาตกลง
เคารพธรรมะ. พระพุทธเจ้าจึงประกาศออกไปว่า พระ-
พุทธเจ้าทุกพระองค์ ในอดีตในอนาคตในปัจจุบันทุก
พระองค์ เคารพธรรมะ คือหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็
หน้าที่ของพระพุทธเจ้า.

หน้าที่ของคนทั้งปวงเพื่อดับทุกข์, เมื่อดับทุกข์
ได้แล้ว ก็มีหน้าที่ที่จะสอนคนต่อไปมันเป็น สองชั้น
อยู่อย่างนี้. สิ่งที่เราเรียกว่าหน้าที่ ทำหน้าที่ดับทุกข์ของตน
เองให้ได้เสียก่อน ครั้นดับทุกข์ของตัวเองได้ แล้วก็มี
หน้าที่ที่จะสอนต่อไป, หรือจะถือโอกาสว่า เราดับทุกข์ได้
เท่าไร ก็มีสิทธิที่จะสอนได้เท่านั้น, ดับทุกข์ได้นิดหนึ่งก็มี
หน้าที่หรือมีสิทธิที่จะสอนได้นิดหนึ่งเท่านั้น ไม่เป็นไรไม่ต้อง
กลัว, ดับทุกข์ได้เท่าไรก็สอนเท่านั้นแหละ, เป็นความ
ประสงค์ของพระพุทธเจ้าที่ให้ทำอย่างนั้น เพื่อเป็นการ

ช่วยให้มนุษย์ทุกคน เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย รู้จักหน้าที่
และคัมภีร์ทุกขั.

แต่เราก็ไม่เคารพหน้าที่ที่พระพุทธเจ้าเคารพ ไม่
เคารพสิ่งที่พระพุทธเจ้าท่านเคารพ อยากรจะพูดกรอกหูสัก
ร้อยครั้งพันครั้งว่า พวกท่านไม่เคารพสิ่งที่พระพุทธเจ้าท่าน
เคารพ, แม้ว่าท่านจะเคารพพระพุทธเจ้า, เพราะฉะนั้น ขอให้
เปลี่ยนแปลงกันเสียใหม่ ปีใหม่นี้ขอให้เคารพสิ่งที่
พระพุทธเจ้าท่านเคารพ ให้มากกว่าปีเก่า คือหน้าที่ที่จะคัม
ทุกขัได้, จงเคารพหน้าที่ อย่าคดโกงหน้าที่ อย่าบิดพลิ้ว
หน้าที่ อย่ากบฏหน้าที่ อย่ายกยอกหน้าที่, ให้เคารพ
หน้าที่อย่างบริสุทธิ์ ผุดผ่องถูกต้อง ตั้งใจจริงที่จะคัมทุกขั.
ปากเขาว่าพุทธรัง สรรณัง คัจฉามิ, แต่ใจของเขาสตางค์สรรณัง
คัจฉามิ ซ่อนก็เคยพูดกันมาบ่อย ๆ ปากมันว่า พุทธรัง สรรณัง
คัจฉามิ, แต่จิตแท้ ๆ มันว่าสตางค์สรรณัง คัจฉามิ, เคารพเงิน
เคารพสิ่งที่เงินบัจจัยแห่งกิเลส. ปากว่าเคารพพระพุทธเจ้า
แต่ใจมันเคารพสิ่งที่เงินกิเลส, นี่คือ ตัวการร้ายที่ไม่เคารพ
สิ่งที่พระพุทธเจ้าท่านเคารพ, มาเคารพเหยื่อของกิเลส
หรือเคารพกิเลสเสียมากกว่า, กิเลสจะไล่หัวมันไปทำอะไร

มันทำได้ทั้งนั้นเลย, น้ำมันเรียกว่าเคาแฟกิลีส ไม่ได้เคาแฟ
 สิ่งทีพระพุทธรเจ้าเคาแฟ. ขอให้มันถึงข้อนี้ให้มากเถิด, ให้
 มากยิ่ง ๆ ขึ้นไปเถิด.

ความฉลาดที่ควบคุมไม่ได้ทำให้เกิดปัญหา.

สมัยนี้มีการศึกษาที่ไม่เพียงพอ การศึกษา,
 ที่ไม่เพียงพอ การศึกษาที่เปิดช่องโหว่ให้คนเดินผิดทาง คือ
 การศึกษาที่ทำให้คนฉลาด แล้วไม่มีการศึกษาส่วนที่จะ
 ควบคุมความฉลาด ช่วยกันประกาศให้ก้องไปทั่วโลก ให้รู้
 ไปถึงรัฐบาลทุกรัฐบาลในโลกนี้ ว่าการศึกษาของพวกท่าน
 ทั้งหมดมันยังโง่, มันยังมีแต่ทำให้คนฉลาดๆ ฉลาดจนไม่รู้
 จะทำอะไรฉลาดๆ ไปโลกพระจันทร์นั้นไปเป็นว่าเล่น, มี
 คอมพิวเตอร์ มีอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีมันเหลือจะฉลาดแล้ว
 แต่ที่ไม่มีอะไรมาควบคุมความฉลาด. นักศึกษาที่ฉลาด
 เหล่านั้น ก็ใช้ความฉลาดเป็นทาสของกิเลส, กิตุความ
 ฉลาดที่ควบคุมไว้ไม่ได้มันแหละ มันสร้างปัญหาขึ้นมา ยิ่ง
 ฉลาดเท่าไรยิ่งสร้างปัญหาได้มาก, ยิ่งฉลาดเท่าไรยิ่งโกงได้
 ลึกซึ้ง. เดี๋ยวนี้การศึกษาในโลกมีแต่ทำให้ฉลาด มันไม่มีส่วน

ที่จะควบคุมความฉลาด, ดังนั้น โลกยิ่งฉลาดมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งกดโทงกันมากขึ้นเท่านั้น, ยิ่งเบียดเบียนกันลึกซึ้งมากเท่านั้น, ความทุกข์ในโลกจะมากขึ้นเท่าที่มันยิ่งฉลาด.

นี่เราก็ได้แต่พูดพลาญอยู่คนเดียว ไม่มีใครเขาฟัง, เขาอยากจะฉลาด เขาให้ลูกหลานฉลาด, รัฐบาลก็จัดการศึกษาให้พลเมืองฉลาด แต่แล้ว ควบคุมความฉลาดของเขาไม่ได้, เขาก็เอาความฉลาดไปใช้ในทางที่เห็นแก่ตัว. เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว, ยิ่งฉลาดเท่าไรยิ่งเห็นแก่ตัวได้ลึกซึ้ง; ฉะนั้นมันจึง มีผลสะท้อนออกมาจากความเห็นแก่ตัวของคนฉลาดเต็มไปหมดทั้งโลก. ทุกคนยิ่งฉลาดขึ้น ยิ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ก็ยิ่งฉลาดขึ้น, แต่ไม่มีอะไรมาควบคุมความฉลาด เขาก็ยกความฉลาดให้แก่กิเลส, แล้วแต่กิเลสมันจะใช้ความฉลาดอย่างไร โลกจึงเป็นอย่างนี้ เต็มไปด้วยคนฉลาด ผู้ไม่ลายมือของคนฉลาด แต่แล้วมันก็เพิ่มปัญหามากขึ้น. ความทุกข์เกิดขึ้นแปลก ๆ มากมายทั้งลึกซึ้ง, ความทุกข์ยิ่งยากยิ่งลำบากยิ่งลึกซึ้งและยิ่งมาก เพราะคนมันฉลาด แต่ไม่มีอะไรมาควบคุมความฉลาด, เขาก็ใช้ความฉลาดไปสนองสนองความเห็นแก่ตัว, เอาเอาชิว ก็เกิดโลภะ โทสะ โมหะ

แล้วมันก็ ทำไปตามโลหะ โทสะ โมหะ แร่งขึ้น แร่งขึ้น, เพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น. โลหะ โทสะ โมหะชุตที่เกิดขึ้นหลังต้องร้ายกาจกว่าที่เกิดขึ้นชุตก่อนเสมอไป, โลหะ โทสะ โมหะ เกิดเป็นชุตๆ อยู่เรื่อยมา ๆ ชุตหลังๆ ยิ่งร้ายกาจกว่าชุตแรกเสมอไป, ฉะนั้นโลกนี้ยิ่งเต็มไปด้วย โลหะ โทสะ โมหะ ที่ร้ายกาจยิ่งๆ ขึ้นไปทุกที.

ถ้าว่าคนป่าสมัยโน้น สมัยคนป่าดึกดำบรรพ์ที่เขาอยู่โพรงไม้อยู่รูก็ได้ เขามาเห็นคนสมัยนี้คนปัจจุบันนี้ อยู่ตึก อยู่วิมานอยู่อะไร มีเรือบิน มีรถยนต์มีอะไรสารพัดทุกอย่าง เขาจะคิดอย่างไร, เขาจะคิดอย่างไร. นี่คนที่ไม่เข้าข้างตัวช่วยคิดแทนคนบ้าง ว่าเขาจะคิดอย่างไร. อตมาคิดว่ามันจะหัวเราะเยาะนะ หัวเราะเยาะคนบ้า เราอยู่รู รูเดียวสบายแล้ว, นี่สร้างตึก ๑๐ ชั้น ๒๐ ชั้น ๓๐ ชั้น ๑๐๐ ชั้น, สร้างตึกขึ้นไปแล้วมันมีอะไรที่มันดีกว่าเราที่อยู่รู, มันยังมีไฟฟ้าใช้ ยิ่งมีตบอดทางจิตใจ, มีน้ำแข็งกิน มันก็ยิ่งร้อนรุ่มทางจิตใจยิ่งกว่าคนที่ไม่รู้จักน้ำแข็ง, มีรถมีเรือมีเรือบินมีอะไร มันก็ยิ่งโง่โง่มีความอยากที่วิ่งเร็วกว่าเรือบินอยู่นั้นแหละ. มันก็เลยไม่ต้องทำอะไร มันก็ต้องมีความทุกข์มากขึ้นๆ, เป็น

ปัญหามากมายมหาศาลท่วมทับ แก่กันไม่ไหว. นี่คนบ้า
เขาจะหัวเราะเยาะคนสมัยนี้ที่ว่าเจริญรุ่งเรืองแล้ว.

ขอให้เอาไปสนใจ ไปคิดนึกกันบ้าง จะได้ควบคุม
ไว้ให้ดี ๆ จะได้ควบคุมไว้ให้ดี ๆ ให้มันถูกต้อง ๆ. ให้มันถูก
ต้อง อย่าให้คนป่านั้นเขาหัวเราะเยาะได้ มีไฟฟ้าใช้ จิตใจ
มันก็ไม่สว่างเหมือนไฟฟ้า, มันยังมีดเพราะความเห็นแก่ตัว
ยิ่งขึ้น ๆ, หรือว่ามีน้ำแข็งกิน, ใจของมันก็ได้เยือกเย็น
เหมือนน้ำแข็ง, มันยังร้อน ๆ เพราะมันมีอะไรมายั่วให้ต้องการ
มากกว่าเดิมนี้. คนป้าเขาจะคิดอย่างไร, เขาจะนึกอย่างไร,
เรามีจิตใจเป็นธรรม มีจิตใจไม่เข้าข้างตัว ช่วยคิดดูบ้าง.

มันทำสิ่งที่เกินจำเป็นมากขึ้น ๆ มากขึ้น, ถ้าทำเท่าที่
จำเป็น แล้วไม่มีปัญหายุ่งยากอย่างที่กำลังได้รับอยู่เดี๋ยวนี้ดอก.
ขอให้รู้จักว่าอะไรจำเป็น อะไรไม่จำเป็น, อะไรเป็น
เหตุให้เกิดทุกข์, อะไรเป็นเหตุให้ดับทุกข์, ให้รู้จัก
เสียบ้างเถิด แล้วมันก็จะต้องดีขึ้นเป็นธรรมดา, ความทุกข์จะ
ไม่มากมายขึ้นตามความฉลาด ๆ ที่มันฉลาด ๆ จนไม่รู้จะฉลาด
ไปถึงไหน.

ความฉลาดที่ไม่มีอะไรควบคุม, ความฉลาดที่ไม่มี
 สัมมาทิฏฐิควบคุม ระวังให้ดี, ความฉลาดที่ไม่มีสัมมาทิฏฐิ
 หรือความรู้ที่ถูกต้องควบคุม ความฉลาดนั้นพาไปหา
 ปัญหายุ่งยาก ไปหาความทุกข์ ยิ่งขึ้นกว่าเดิมทั้งนั้น.
 ฉะนั้น จงรู้จักฉลาดชนิดที่อยู่ในความควบคุม ของธรรมชาติ
 ของสัมมาทิฏฐิ ของปัญญา ของยถาภูตญาณทัสสนะ คือ
 ความจริงของสิ่งทั้งปวงที่ว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.
 ให้ความรู้เหล่านั้นมาควบคุมความฉลาด ความฉลาดจะได้เดิน
 ไปถูกทาง จะไม่ต้องไปทำสิ่งที่ไม่ต้องทำ ที่มันเกิน เกิน
 ความจำเป็น. ช่วยจำไว้ด้วยว่า ถ้าเกินความจำเป็นแล้วจะ
 ต้องเป็นทุกข์, ถ้าพูดตรงไปตรงมาก็ว่า มันจะโง่ ถ้ามันมี
 อะไรมากเกินไปจนเกินที่ควรจะมีแล้วมันโง่: มีรถยนต์
 คันหนึ่งเกินพอแล้ว มันยังซื้ออีกสองคัน สามคัน, มันก็คือโง่
 มันก็คือผิดหลักธรรมชาติ มันไม่ควรจะสร้างปัญหาขึ้นมา. มีบ้าน
 บ้านเดียว มันก็เกินพอแล้ว มันจะต้องมีหลายบ้านอย่างนี้
 มันก็เป็นเรื่องของความโง่, มันไม่รู้จักว่าควรจะมีเท่าไร, ขอให้
 สนใจเถอะว่า ปราศจากความรู้แล้ว ความฉลาดนั้นแหละ

มันจึงไปลงเหว จูงไปสู่ความยุ่งยากลำบากซึ่งซับซ้อน
จนแก้ไม่ได้.

ถ้าเราจะจัดการศึกษาในโลกนี้กันเสียใหม่ ให้มีเครื่อง
ควบคุมความฉลาด อย่าให้ความฉลาดมันเพื่อ หรือมันเห็น
แก่ตัว, เราก็จะไม่มีความทุกข์กันมากมายเท่านี้. ฉะนั้นพูดได้
เลยว่า พวกนิยมคอมมิวนิสต์ หรือคอมมิวนิสต์มันก็เห็น
แก่ตัว, พวกเสรีประชาธิปไตย นายทุนมันก็เห็นแก่ตัว,
พวกที่ไม่เป็นอะไรทั้ง ๒ อย่างมันก็เห็นแก่ตัว ไม่ยกเว้นสัก
คนเดียว, ในโลกนี้มีแต่คนเห็นแก่ตัว แล้วมันจะไม่เป็น
ทุกข์อย่างไรเล่า, มันก็เป็นทุกข์อยู่ตามลำพังด้วย แล้วมันก็
เป็นทุกข์เมื่อไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่นด้วย, มันก็เลยเป็นทุกข์
กันไปหมด. การศึกษาในโลกมันไม่สมบูรณ์ ไม่ถูกต้อง
สำหรับการดับทุกข์ ไม่ตรงตามที่พระพุทธเจ้าท่านได้
ตรัสรู้: รู้ว่าความทุกข์เกิดขึ้นอย่างไร, ความทุกข์จะดับ
ไปอย่างไร, นี่มันมีความโง่งที่ทำให้เกิดโลภะ โทสะ โมหะ
ยิ่งๆ ขึ้นไป.

โลภะ โทสะ โมหะ ของคนฉลาดน่ากลัวอย่างยิ่ง ยิ่งกว่าของคนโง่, โลภะ โทสะ โมหะ ของคนโง่นั้น มันทำอะไรไม่ได้มากนักก็ออกเพราะมันโง่ ถ้าโลภะ โทสะ โมหะ ของคนฉลาดแล้ว มันทำอะไรได้ลึกซึ้งเหลือประมาณ, ยากที่จะแก้ไขได้ถอนเลย, ขอให้รู้จักว่า **ธรรมะ สติปัญญา ยถาภูตญาณ-ทัสสนะ** นั้นมีประโยชน์อย่างไร ๆ, มีประโยชน์อย่างไร จำเป็นอย่างไร, ถ้ามีสิ่งนี้แล้วเรียกว่าเป็นพุทธะ ๆ ได้อย่างไร, มีความรู้ที่ถูกต้องอย่างนี้แล้วเป็นพุทธะ คือผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ได้อย่างไร, ไม่มีสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่มีความเป็นพุทธะเลย.

นี่ ขอให้บีใหม่ของเรา มีสิ่งนี้มากกว่าบีเก่าเถิด พุท
ง่าย ๆ ก็ให้มันมีความเป็นพุทธะมากกว่าบีเก่าเถิด, เราก็จะมี
พระพุทธเจ้าอยู่กับเรา. ความรู้ นั้นแหละ เป็นพระพุทเจ้า,
การปฏิบัติ นั้นเป็นธรรมะ เป็นพระธรรม, ผู้ที่ได้รับผล
ของการปฏิบัติ นั้น คือพระสงฆ์ พระพุทเจ้าเป็นผู้
เป็นผู้บอก เป็นผู้ชี้ทาง, ความรู้หรือหนทาง ของการ
ปฏิบัติที่ท่านชี้ คือพระธรรม, แล้วผู้ปฏิบัติได้รับผล
ของการปฏิบัติ เป็นสุข อยู่ นั่นคือ พระสงฆ์, พระสงฆ์

ได้รับประโยชน์มีความสุขอยู่ตามภูมิตามชั้นของตน นี่คือ
พระสงฆ์. แต่ทั้งหมดนั้นมันขึ้นอยู่กับคำๆเดียวว่า **ธรรมะ**
คือหน้าที่ๆ พระพุทธเจ้าท่านบอกหน้าที่ หน้าที่คือ
พระธรรม ผู้ปฏิบัติหน้าที่คือพระสงฆ์.

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสิ่งเดียวกัน
โดยเนื้อใน โดยหัวใจ, แม้จะแยกเป็น ๓ อย่างข้างนอก
เป็นผู้บอกหน้าที่ ตัวหน้าที่ตัวผู้ปฏิบัติหน้าที่ อย่างที่ชอบสอน
เด็กๆกันว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ พระธรรม พระธรรม
พระพุทธเจ้าสอน พระสงฆ์คือผู้ปฏิบัติ คล้ายกับมีตั้ง ๓ องค์.
แต่ที่แท้มันไป รวมอยู่ที่คำ คำเดียวว่า ความดับทุกข์ได้,
การดับทุกข์ได้ คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์.
เราจึงสามารถมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ได้พร้อมกัน
มีพระพุทธเจ้าเป็นพ่อ, มีพระธรรม เป็นแม่, มีพระสงฆ์
เป็นพี่, พูดอย่างนี้เพื่อให้จำง่ายๆ ดอก ไม่ใช่เพื่ออะไร
จะหาว่าจริงหรือไม่จริงก็ได้, แต่เพื่อจำง่ายๆ ขอให้มืพระ-
พุทธเจ้าเหมือนอย่างกับเป็นพ่อ, มีพระธรรมเหมือนกันอย่าง
เป็นแม่, มีพระสงฆ์เหมือนอย่างกับเป็นพี่, เดินตามกันไป ก็จะมี
พระรัตนตรัยที่แท้จริง.

มีพระรัตนตรัยที่แท้จริงได้

โดย ทำหน้าที่ให้ถูกต้อง.

ขอให้มีพระรัตนตรัยที่แท้จริงอย่างนี้ ยิ่งกว่า
 บิฑิแล้วมา จะเรียกว่ามีพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์
 ๓ อย่างก็ได้ ดีกว่าที่แล้วมา, หรือจะพูดว่ามีเพียงอย่าง
 เดียวก็พอ คือมีหน้าที่ หน้าที่ที่ถูกต้องจริงกว่าบิฑิแล้วมา
 อย่างนี้ก็ได. คุณลองมีหน้าที่ ที่ถูกต้องแท้จริงเถอะ จะมี
 พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ขึ้นมาครบทั้ง ๓ องค์เลยใน
 หน้าที่นั้น, เพราะว่าการปฏิบัติหน้าที่นั้น มันต้องมีความรู้
 ที่ถูกต้อง นั้นมันเป็นพระพุทฺธ แล้วทำลงไปมันเป็นพระธรรม
 ได้รับผลของการกระทำนั้นมันเป็นพระสงฆ์.

เราจึงมีหน้าที่ที่ถูกต้อง ชนิดที่ดับทุกข์ได้

ชนิดที่ถอนตนขึ้นมาออกเสียจากความทุกข์ได้, ในการกระทำ
 หน้าที่นั้น มีทั้งพระพุทฺธ มีทั้งพระธรรม มีทั้งพระสงฆ์
 ไม่ต้องไปแยกให้เป็นหลายองค์ให้ลำบาก เดียวต้องแขวน
 พระเครื่องอย่างน้อย ๓ องค์, เดียวนี้แขวนองค์เดียว มันได้
 ครบทุกอย่างทุกประการ. คำว่า หน้าที่นั้นเป็นสิ่งสูงสุด

ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งกว่าสิ่งใด ต้องพูดได้ว่าหน้าที่ศักดิ์สิทธิ์สูงสุด
ยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า เพราะว่าพระพุทธเจ้าท่านประกาศ
ออกไปว่า พระพุทธเจ้านั้นเคารพธรรมะคือหน้าที่.

เดี๋ยวนี้คนเขามัวอ้างกันมากมาย ฟังแล้วก็น่าสงสาร,
ขอให้คุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากล
โลก บารมีคนนั้น บารมีคนนี้ จงมาช่วยคุ้มครอง อย่างนี้
ไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ใช่สิ่งศักดิ์สิทธิ์แท้จริง. สิ่งศักดิ์สิทธิ์แท้จริง
คือหน้าที่ที่ถูกต้อง, ช่วยจำคำนี้ไว้ในหัวใจ ให้ฝังลึกไว้
อยู่ในหัวใจ อย่ารู้จักลืม ว่าหน้าที่ที่ถูกต้องนั้นแหละคือ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดแท้จริงยิ่งกว่าสิ่งใด เหนือพระพุทธเจ้าขึ้นไปอีก
เพราะว่าพระพุทธเจ้าท่านก็เคารพสิ่งนี้. หน้าที่
ที่ถูกต้อง ช่วยได้จริง, มันมัวแต่อ้างสิ่งสูงสุด แต่ไม่ทำ
หน้าที่ที่ถูกต้อง มันไม่ดับทุกข์ได้ดอก, พระเจ้าก็ช่วย
ไม่ได้ ให้พระเจ้ามาเป็นฝูงๆ ก็ช่วยไม่ได้ ถ้าไม่ทำหน้าที่
ที่ถูกต้อง ถ้าทำหน้าที่ที่ถูกต้อง หน้าที่นั้น หน้าที่ หน้าที่
นั้นแหละมัน จะกลายเป็นพระเจ้าที่สามารถช่วยได้จริง
มันช่วยคนเหล่านั้นได้จริง คือหน้าที่ที่ถูกต้องนั้นแหละ

ช่วยได้จริง, ดังนั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดเหนือสิ่งใด ก็คือหน้าที่
 ที่ถูกต้อง ซึ่งพระพุทธเจ้าท่านเคารพ. พระพุทธเจ้าท่าน
 เคารพหน้าที่ แปลว่ายอมรับว่า สิ่งที่เราเรียกว่าหน้าที่นั้นเหนือ
 ไปกว่าพระองค์ จึงต้องทรงเคารพ, หน้าที่คือสิ่งที่เรียกว่า
 ธรรมะ ธรรมะในความหมายทั่วไป ความหมายทั่วไปของ
 ธรรมะก็คือหน้าที่ แล้วมาหลอกลูกเด็ก ๆ นิดเดียวว่า ธรรมะ
 คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อย่างนั้นมันไม่พอคอก มันไม่รู้
 ว่าสอนว่าอะไร, ต้องบอกว่าสอนเรื่องหน้าที่ หน้าที่ที่ครบทุก
 ใต้ พระพุทธเจ้าท่านเคารพ.

เราจะมีธรรมะอย่างนี้ จะได้ช่วยตัวเองให้รอด,
 หรือจะเรียกว่าพระพุทธเจ้ามาช่วยให้รอดก็ได้, แต่ว่าเรา
 ต้องทำหน้าที่ด้วยตนเอง พระพุทธเจ้าเป็นแต่ผู้ชี้ทาง
 ว่าทำหน้าที่อย่างไร, ทำหน้าที่อย่างไร, ท่านก็ชี้ *อกุขาตาโร*
ตถาคตา—พระตถาคตทั้งหลายเป็นแต่ผู้บอก บอกให้ทำ บอกวิธี
 ให้ทำ *คฺมุเหหิ กิจฺจํ อาตปฺปี* กิจคือหน้าที่นั้นเป็นสิ่งที่ท่าน
 ทั้งหลายต้องทำเอง. จงรับรู้ข้อนี้ไว้ให้เต็มที่ว่า เราต้องทำ
 กิจทำหน้าที่ที่จะช่วยตัวนั้นด้วยตนเอง พระพุทธเจ้าทั้งหลาย
 เป็นแต่ผู้บอกวิธี.

ความรู้เป็นพระพุทธรเจ้า การปฏิบัติเป็นพระธรรม
 การได้รับผลของการปฏิบัติเป็นพระสงฆ์ ไม่แยกกันดอก
 มันจะมีอยู่ด้วยกัน ไม่อาจจะแยกกัน, แยกกันได้ก็สำหรับพูด
 เท่านั้นแหละ แต่ที่มีอยู่จริงไม่อาจจะแยกกัน; ฉะนั้น ขอ
 ให้ทำหน้าที่ ที่ถูกต้องเถิด จะมีพระพุทธร พระธรรม
 พระสงฆ์ที่แท้จริง.

ปีใหม่นี้ทำหน้าที่ที่ถูกต้องให้มากกว่าปีเก่า แล้ว
 เราก็จะมีพระพุทธร พระธรรม พระสงฆ์ที่แท้จริงยิ่งขึ้น
 ไปกว่าปีเก่า มิฉะนั้นก็เท่าเดิม, ปีใหม่ให้ลงมันหัวเราะ
 ปีใหม่ให้คนปามันหัวเราะ มันไม่มีอะไรดีกว่าเดิม ไม่มีเพิ่ม
 อะไรขึ้น. ปีๆ หนึ่งแต่ละปีๆ ต้องฉลาดถูกต้อง ทำหน้าที่
 ได้ถูกต้องสูงสุดไปกว่าเดิม มันจึงจะมีความใหม่ของปีใหม่,
 ก็คือยิ่งขึ้นไปกว่าเดิม. นึกถึงหัวเผือก หัวมัน หัวบุก หัวกลอย
 ใต้ดินไว้เสมอว่า ปีหนึ่งต้องดีกว่า ต้องมากกว่า ต้องใหญ่กว่า,
 นั่นแหละจะได้ไม่ลืมหิว จะได้ไม่ลืมหิว.

ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคน **จงมีพระรัตนตรัย**
 สำหรับปีใหม่ให้ดีกว่าปีที่แล้วมา, และให้เป็นพระรัตนตรัย

ที่แท้จริงยิ่งขึ้น ๆ คือเป็นหน้าที่ถูกต้อง ที่สามารถจะช่วยให้
 ได้แท้จริงยิ่งกว่านี้เท่าใดก็ตาม, ก็จะได้ชื่อว่า ท่านทั้งหลายมีพระ-
 รัตนตรัยอยู่กับเนื้อกับตัว อยู่ในจิต อยู่ในใจ อยู่ที่เนื้อที่ตัว
 ที่กาย วาจาใจ, คอยที่จะช่วย พร้อมที่จะช่วยอย่างยิ่ง ยิ่งขึ้นไป
 ยิ่งกว่านี้ที่แล้ว ๆ มา, แล้วก็จะเป็นผู้ประสบผลที่ดียิ่งขึ้นไปกว่า
 นี้เท่าที่อยู่ทุกทิวาราตรีกาลเทอญ.

สิ่งที่ต้องทำให้ดีกว่าปีเก่า

— ๒ —

๙ มกราคม ๒๕๓๑

ทิส ๖ เนื่องในวันเด็ก.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์วันนั้นนับว่าเป็นกรณีพิเศษ
คือเนื่องด้วยเป็นวันเสาร์สำหรับบรรยายธรรมะตามธรรมดา,
ที่อื่นอย่างหนึ่งก็เผอิญมาตรงกันกับที่วันนี้เป็นวันที่เรียก
กันว่าวันเด็ก, แล้วอีกอย่างหนึ่งก็คือยังอยู่ในเขตแห่งวันปี
ใหม่, วันปีใหม่มยังไม่สิ้นเรื่อง เราก็จะต้องนึกถึงเรื่องปีใหม่
ด้วย; ดังนั้นในวันนี้ก็จะได้บรรยาย ใน ๓ ความหมาย ใน
ฐานะบรรยายธรรมะตามธรรมดา ในวันปีใหม่, และวันเด็ก.
ขอให้ตั้งใจฟังให้สำเร็จประโยชน์ ด้วยกันแต่ละฝ่ายทุก ๆ ฝ่าย.

สิ่งที่ต้องทำให้ดีกว่าปีเก่า ครั้งที่ ๒ บรรยาย ๔ ม.ก. ๓๑

ความหมายของคำ “เด็ก”

อยากจะพูดว่า คำว่าเด็ก ๆ นี้ มีความหมายว่าอย่างไร, และได้อาศัยหลักเกณฑ์อะไร จึงเรียกวันนั้นว่าเป็นวันเด็ก, เด็ก ๆ ยอ้าน้อยใจ หรืออย่ารู้สึกว่าคุณหมื่นเหยียดหยามอะไร ในเมื่อเขาเรียกเราว่าเด็ก. ถ้าถืออย่างถือมันก็รู้สึกว่า คุณหมื่นคุณถูกกันสักหน่อย ที่มาเรียกว่าเด็ก; แต่แล้วมันก็มีความจริง มีความจริงที่มันยังจะต้องเรียกว่าเป็นเด็ก, ทางภาคเหนือเขา เรียกว่า ละอ่อน ละอ่อน คือหมายความว่ายังเป็นลูกอ่อน ก็เรียกว่าละอ่อน, ทางภาคใต้เรียกกันว่า หน้อย ใ้หน้อยลูกหน้อย ลูกน้อยลูกหน้อย, แต่ว่ามันจะเป็นละอ่อนหรือลูกหน้อยก็ตาม มันก็ยังเป็นเด็กอยู่ด้วยกันทั้งนั้น.

เรามาศึกษาความหมายของคำว่า เด็ก เด็ก นี้ กันดูก็ได้ แต่किनปัญหาเหมือนกันแหละ ไม่รู้ว่ามันเป็นภาษาอะไร มันไม่ใช่ภาษาบาลี ที่รู้มันเป็นภาษาไทยที่พูดกันมา, แล้วเอาความว่า เด็ก ก็คือยังเล็กนั่นเอง, มันคงจะเพี้ยนมาจากคำว่าเล็ก แล้วมาเป็นเด็ก; แต่เดี๋ยวนี้เราก็ได้ใช้คำว่าเด็ก ๆ จนเป็นที่รู้จักกันแล้ว ก็ยังเล็ก หรือยังอ่อน. คำว่าหน้อย

ก็แปลว่าเล็กเหมือนกัน, ฉะนั้นรวมความแล้วมันก็มาจากคำ
ว่า ยังเล็กอยู่ ยังเด็กอยู่.

ทีนี้ คุณให้คิดว่า ใครเป็นเด็กกันอย่างไร ชั้น
ต้องแยกออกเป็น ๒ ประเภท ๒ ความหมาย คือทางร่างกาย
หรือทางจิตใจ อย่างนี้ก็ได้, ทางโลกหรือทางธรรมก็ได้ เป็น
๒ ชั้นคืออยู่, ทางเป็นมนุษย์ธรรมดาหรือจะทางเป็นพระอริยเจ้า.

เมื่อพูดถึงความเป็น มนุษย์ตามธรรมดา พวกเธอ
ที่มีอายุน้อยๆอย่างนี้ ก็ต้องเรียกว่าเป็นเด็ก, มันยังเล็ก
สำหรับจะโตขึ้นเป็นมนุษย์ตามธรรมดา. เอาความเป็น
มนุษย์เป็นจุดสูงสุด เรายังไม่ถึงนั้น, เราก็ยังเป็นเด็ก และ
เห็นได้ง่ายๆที่ว่า อายุมันน้อย. แต่ถ้าว่าเอาความหมาย
ของความเป็นพระอริยเจ้า เป็นจุดสมบูรณ์แล้ว มันก็เป็น
เด็กกันอยู่ทั้งนั้นแหละ, คนแก่หัวหงอกแล้ว คุณปู่ คุณตา
คุณย่า คุณยาย ก็ยังเป็นเด็กอยู่ทั้งนั้นแหละ เพราะว่ามัน
ยังเล็กยังไกลต่อความเป็นพระอริยเจ้า. ฉะนั้นคำว่าเด็ก
ถ้าใช้ในความหมายธรรมดา ก็ลูกเด็กๆอายุน้อยๆ, แต่ถ้าใน
ความหมายถึงเป็นพระอริยเจ้ามนุษย์ที่สมบูรณ์แล้ว มันก็เป็น

เด็กกันทั้งนั้นกว่าได้, แม้แก่หัวหงอกแล้วมันก็ยังเป็นเด็ก เพราะมันยังไกลต่อความเป็นพระอรหันต์, มันยังเป็นลูกอ่อน หรือยังเป็นลูกเด็ก, เป็นตัวน้อยตัวน้อยต่อการที่จะเป็นพระอรหันต์.

เมื่อพูดถึงคำว่าเด็ก เด็ก แล้วก็ขอให้เอาความหมายในข้อที่ว่า มันยังไกลต่อความเต็มเปี่ยมแห่งคุณคติ หรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง, แล้วแต่เราจะพูดกันได้อย่างไร. พูดกันอย่างโลก ๆ หรืออย่างภาษาทางกายของคณธรรมดา, เธออายุน้อย ๆ ก็เรียกว่าเป็นเด็ก. ถ้าพูดอย่างภาษาพระอริยเจ้า มีความเป็นพระอริยเจ้าเป็นจุดหมายปลายทางแล้ว, คุณก็ยังเป็นเด็กกันอยู่ทุกคนแหละ แม้ว่าแก่ห่อมจะเข้าโลงอยู่นั้นแล้ว ก็ยังเป็นเด็กอยู่นั้นแหละ ถ้ามันยังไกลต่อความเป็นพระอริยเจ้า. เอาละ, เราพูด ถึงคำว่าเด็ก ๆ กันนั้นก็เข้าใจเถอะว่า พูดถึงสิ่งที่กำลังเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขให้พ้น คือว่าทำให้พ้นจากความเป็นเด็ก.

เอา, ที่นี้ พูดอย่างเด็ก เด็กตามธรรมดา ลูกหลานเด็ก ๆ ที่มาประชุมกันอยู่ที่นี้ เด็กในความหมายธรรมดา ใน

ความหมายมนุษย์ธรรมตายังเด็กอยู่ ก็ขอให้เธอสนใจในความ
 เป็นเด็กของตัวเอง, อย่าน้อยใจว่าถูกคหุหมิ่นคหุแคลนอะไร.
 คุณความจริงว่า เรามันยังเล็ก เรามันยังน้อย เรามันยังอ่อน
 อยู่, *ภาษาบาลี* มีคำที่ฟังแล้วจะสะดุ้ง คือ *คำว่าพาละ* พาละ
 คนพาล, *พาละ* คำนั้น *แปลว่าเด็กอ่อน* ก็ได้ ยังอ่อนอยู่,
 เพราะว่ามันยังอ่อนอยู่ คือมันยังไม่รู้อะไร ก็เรียกว่าพาละ,
 แต่พาละอันธพาลเกรนนั้นก็เรียกว่าพาละเหมือนกันแหละ แต่
 เขาเติมคำอย่างอื่นเข้าไป. *คำว่า พาละ* นี้ หมายความว่ายัง
 อ่อนอยู่ ไม่ใช่เราทำผิดคิดร้ายชั่วร้ายอะไร, ถ้าเรายังอ่อน
 ด้วยความรู้อ่อนด้วยสติปัญญาความสามารถแล้ว ก็ยัง
 เรียกว่าพาละ, พาละ.

เราจะต้องเติบโตขึ้นมาให้ถูกต้อง ให้พ้นจาก
 ความเป็นเด็ก, ทุกสิ่งที่มีชีวิตมันเป็นอย่างนั้น จะเป็นต้นไม้
 ต้นเล็กก็ดี มันมีเมล็ดออกมา เพาะแล้วมันกิ่งอกขึ้นมา
 เป็นต้นอ่อน, แล้วก็ เป็นต้นใหญ่ขึ้น แก่ขึ้น ๆ จนเป็น
 ต้นไม้ใหญ่ ๆ สมบูรณ์, อย่างที่เราเห็นอยู่นี้ มันโตเต็มที่
 แต่มันก็เคยเป็นต้นไม้เล็ก. หรือว่า *สัตว์เดรัจฉาน* มันออก
 มาจากท้องแม่ ก็ดูเถอะ ก็เห็นอยู่แล้ว ลูกแมว ลูกไก่

ลูกวัว ลูกควาย ลูกช้าง ก็ตามใจเอะมันก็เป็นลูกอ่อนมาก่อนทั้งนั้น, แล้วมันก็โต. นี้คนเราเกิดมาจากท้องแม่ก็เป็นเด็ก, เด็กอ่อนเด็กเล็ก, แล้วก็โตๆ โตมันไม่ได้หยุดอยู่ มันจะต้องโต จนกว่าจะสมบูรณ์.

สมบูรณ์ทางกาย, เอ้า ก็มีร่างกายเต็มที่, สมบูรณ์ทางจิตใจ ก็มีจิตใจเข้มแข็ง แข็งแกร่งเต็มที่สมบูรณ์ทางสติปัญญา ก็มีวิชาความรู้ถึงที่สุด, นี้คือความเติบโต. จุดประสงค์มุ่งหมายที่จะต้องไปให้ถึงที่นั่น เพื่อว่าจะได้ใช้มันนี้ให้เป็นประโยชน์ถึงที่สุด; ถ้าเป็นชีวิตอ่อนของต้นไม้อ่อน, สัตว์อ่อน, มนุษย์ตัวอ่อนนี้, มันก็ยังไม่สามารถจะทำอะไรได้ ต้องโตเต็มที่, แล้วก็ทำประโยชน์อะไรได้ตามที่ต้องการ นี้ก็เตรียมตัวสำหรับจะโตให้ถูกต้องให้เต็มที่ด้วยกันทุกคน.

ที่นี้ เรามาพูดกันเฉพาะในวงแคบๆ ในวงของมนุษย์ธรรมดาของเรา เราเป็นลูกเล็ก เป็นเด็ก มีปัญหาที่เราจะต้องจัดให้เป็นวันพิเศษวันนี้ ให้ทำอะไรให้ดีที่สุด ให้ถูกต้องที่สุด, ให้มีประโยชน์ที่สุด แก่พวกเราผู้เป็นเด็ก

จนเรียกว่าวันเด็ก ถ้าว่าทำถูกต้องมันก็จะดีมากแหละ แต่มันก็มีปัญหาว่าจะทำอย่างไร.

มีคนเคยพูดตรงๆว่า วันครู ครูกินเหล้ามากที่สุด, วันเด็ก เด็กเป็นลิงเป็นค่างมากที่สุด. คุณให้ตีชี่ มันมีความจริงมากน้อยเท่าไร ถ้าให้เด็กไปกระโดดโลดเต้นกันตามประสาเด็ก เบื่อกะไรให้สนุกสนานกันเต็มที่ มันก็เป็นวันที่ว่าเป็นลิง เป็นค่างกระโดดโลดเต้นกันมากกว่าวันอื่น. นี่มันไม่สำเร็จ ประโยชน์ดอก ถ้าว่าวันครู ครูกินเหล้ามากกว่าวันอื่น, วันเด็ก เด็กเป็นลิงเป็นค่างมากกว่าวันอื่น.

วันเด็กนี้ ควรจะมานึกถึงความเป็นเด็ก, ศึกษาความเป็นเด็ก, รู้จักความเป็นเด็ก พร้อมกันไปกับรู้จักพ่อแม่ให้ดีที่สุด. วันเด็กนี้ ถ้าว่าจะให้ดีที่สุด เรามานั่งพรรณนาพระคุณของพ่อแม่กันจะดีกว่า, เด็กคนไหนพรรณนาพระคุณของพ่อแม่ได้ดีที่สุด คนนั้นแหละควรจะได้รับรางวัลในวันเด็ก. แต่เขาไม่ได้จัด เราก็จัดไม่ได้, แต่ยังเห็นอยู่ว่า ที่จะทำให้ได้รับประโยชน์ที่สุด ก็ควรจะมาพรรณนา นึกคิดแล้วพูดออกมา เป็นพระคุณของบิดา

มารดาให้มากที่สุด จนบิดามารดาฟังแล้วก็น้ำตาไหล, หรือว่าลูกผู้พรรณนาคุณเองก็น้ำตาไหล. ถ้าอย่างนั้นแล้วก็จะฝังแน่นอยู่ในคุณธรรม ที่จะเป็นความเจริญมั่นคงในทางศีลธรรม เอาตัวรอดได้.

คุณธรรมสำหรับเด็ก.

เอาละ, วันนั้นก็อยากจะพูดถึงคุณธรรมสำหรับเด็ก ๆ โดยทั่วไป จงตั้งใจฟังให้ดี, เข้าใจแล้วปฏิบัติตาม จะสำเร็จประโยชน์ จะได้รับประโยชน์ที่สุด.

เราให้อุดมคติสำหรับเด็ก ๆ ทุกระดับว่า **ไม่ใช่ออย่างเดียว ดีหมดทุกอย่าง, ช่วยฟังให้ดี ๆ เอะ ไม่ใช่ออย่างเดียวเท่านั้นแหละ จะดีหมดทุกอย่าง, เคยต่อมาก็ครั้งก็หน ก็คงจะรู้จักอยู่ดีแล้ว แม่เดี๋ยวนี้ก็ได้คือ คือพ่อแม่ ค้างคาอะไร, เป็นการถือที่ค้างคาอะไรอยู่บ้างก็มี จริงหรือไม่จริง. มันคืออะไรบางอย่างค้างคากันอยู่ก็มีกับพ่อกับแม่ เพราะว่ามันเป็นเรื่องธรรมดาสามัญที่สุด.**

ไม่ดื้ออย่างเดียว จะตีหมดทุกอย่าง หมายความว่า
 เชื้อฟ่งบิดามารดาครูบาอาจารย์, หรือพวกที่รวมอยู่ใน
 บิดามารดาครูบาอาจารย์ คือ ผู้หวังดีต่อเรา. อย่าอวดว่าเรา
 เรียน ในโรงเรียนหรือในวิทยาลัยไวย้, พ่อแม่ไม่ได้เรียน
 อะไรยังเป็นคนโง่เง่า เราจะไปเชื่อพ่อแม่แล้วเราก็ก๊แย้ เราก็ก
 ทำอะไรผิด ๆ โง่เขลา, อย่าคิดอย่างนั้น. แม้ว่าพ่อแม่ของ
 เราจะไม่รู้อะไร แต่มันรับประกันได้อย่างหนึ่งว่า เป็น
 บุคคลที่รักเรามากที่สุดกว่าใคร ๆ ในโลก, บิดามารดา
 นั้นหวังดีต่อเรายิ่งกว่าใคร ๆ ในโลก. ฉะนั้น ด้วยความ
 หวังดี มันรับประกันได้ว่า จะไม่ต้องการหรือ ไม่ประสงค์
 ให้เป็นไปในทางร้าย; ฉะนั้นคำพูดของบิดามารดาแม้จะ
 ไร้การศึกษาอยู่ป่าอยู่ดงโง่เง่าสักเท่าไร ก็ไม่มีทางที่จะให้โทษ
 เพราะว่าจะพูดไปด้วยความรักและความหวังดีสุดจิตสุดใจด้วย
 กันทั้งนั้น.

ฉะนั้น จงพิจารณาดูให้ดีเถิด ความต้องการของ
 บิดามารดา ของญาติทั้งหลาย พี่ บ้า น้ำ อา กระทั่ง ของ
 ครูบาอาจารย์ที่เขาจะดักเตือน เขาก็มีส่วนที่เป็นเหตุผล
 ที่ต้องเชื่อฟัง ทั้งนั้น, ได้ทราบว้แม่บิดามารดาเป็นโจรหรือ

พอมันเป็นโจร แต่มันก็ไม่อยากให้ลูกมันเป็นโจร. กิตตุเถอะ
มันยังมีความหวังดีในลูกอยู่นั้นแหละ. ฉะนั้นเป็นที่เชื่อถือ
ได้ว่า ความหวังของ บิกามารดา ผู้รักเราที่สุดในโลกนั้น
แต่ความหวังดี, ฉะนั้นอย่าคิดตั้ง ผันความประสงค์ของ
บิกามารดาเลย. ถ้าว่าเผชิญมัน ไม่ตรงกันบ้างในเวลานี้
ก็ไม่ต้องทะเลาะวิวาทกัน พยายามทำความเข้าใจซึ่งกัน
และกันให้เป็นอย่างดี, ให้เป็นที่พอกพองใจด้วยกันทั้ง
๒ ฝ่าย แล้วก็ทำไปเถิด, จะไปเล่าเรียน จะไปทำการทำงาน
จะไปอะไรที่ไหน ก็ให้มันเป็นที่ถูกต้องแก่ความประสงค์ของ
ทั้ง ๒ ฝ่าย แล้วมันก็ไม่เสียหาย.

ที่นี้ ที่ว่า ไม่ดีอย่างเดียว จะดีหมดทุกอย่างนั้น
หมายความว่า มันมีสิ่ง ที่จะต้องทำหลาย ๆ อย่าง, แล้ว
เราก็ไม่สนใจ เพราะว่าไม่ถูกใจเรา เรามีอะไรเป็นตัวเรา
คือเรามีกิเลสมีความต้องการของเราเป็นตัวเรา, เมื่อมันไม่
ตรงกับกิเลสของเรา เราก็ไม่เอา; ไม่เฉพาะแก่บิคา
มารดาออก, แม้แก่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ถ้ามัน
ไม่ตรงกับเรื่องของเรา เราก็ไม่เอา เราก็ถือกันต่อหน้า,
หรือว่าอย่างดีที่สุดก็บังคับจิตใจไม่ได้. การที่นักเรียน นักศึกษา

ไปสถานที่ที่บายนมุข ที่ไม่ควรไป ไม่ควรทำ ไม่ควรเล่นนั้น
 มันก็เป็นเพราะว่า ไม่เคารพต่อคำสั่งสอนของพระ-
 พุทธเจ้า หรือความประสงค์ของบิดามารดาครูบาอาจารย์
 มันก็เลยทำชนิดที่ไม่ควรทำ, ทำลายตัวเองด้วย ทำลายน้ำใจ
 ของบิดามารดาด้วย, ทำลายเงินทองของบิดามารดาด้วย,
 หลอกบิดามารดาว่าไปเรียนหนังสือ แต่เอาเงินไปใช้สุรุษสุราย
 อย่างอื่น แล้วก็ล้มเหลว. นี่มันเป็นเรื่องที่ว่าคือถึง หรือว่า
 ทะลึ่งไปนอกกลุ่มนอกทาง.

ถ้าว่าไม่ดีอย่างเดียว คอยฟังว่าต้องการอะไร,
 บิดามารดาต้องการอะไร, ครูบาอาจารย์ต้องการอะไร, หรือ
 คอยฟังทั่วไปทั้งหมดทั้งสิ้นในคำสั่งสอนทั้งหลายในโลกนี้ ว่า
 มันต้องทำอะไรก็อย่าง ๆ, แล้วก็พยายามทำตาม น้อมตัว
 เองเข้าไปทำตาม ไม่ดีคือถึง แล้วมันก็จะดีหมดทุกอย่าง
 ลูกเด็ก ๆ ตัวเล็ก ๆ นะ ไม่ดีคืออย่างเดียว มันจะทำถูกต้อง
 หมดทุกอย่าง: จะมีกิริยาวาจาที่น่ารัก, จะมีมารกีนการ
 อยู่ที่ถูกต้อง จะมีการประพฤติกระทำอะไรที่มันถูกต้อง,
 มัน จะเล่าเรียนดี มัน จะก้าวหน้าทุกอย่าง.

ฉะนั้น จึงได้สรุปความว่า ไม่ดีอย่างเดียวก็น่า
 หมดทุกอย่าง, ขอให้ถือว่าเป็นพรก็แล้วกัน เป็นพรบีใหม่
 ที่ว่าฝากไว้แก่ทุก ๆ คนที่เรียกตัวเองว่าเด็ก หรือถูกสมมติจัด
 ไว้ว่าเป็นเด็ก ว่าไม่ดีอย่างเดียวก็น่า หมดทุกอย่าง.

นิติธรรมเกี่ยวกับเด็ก.

ที่นั่นก็ยังมีความเรื่องรับประกันให้มันแน่นอนอีก
 อย่างหนึ่ง ก็คือ ขอให้ทุกคนถือหลักว่า ลูก ลูก เกิดมา
 เป็น ลูกนี้ เกิดมาเพื่อให้พ่อแม่สบายใจ, จะเอาตาม
 หลักนิติธรรมโบราณของเก่าแก่ในอินเดียอะไรก็ได้ ก็มีความ
 หมายอย่างนี้, จะเอาตามธรรมชาติความรู้สึกของคนธรรมดา
 สามัญเดียวกันก็เป็นอย่างนี้. **คำว่าลูก ลูกนี้ เกิดมาด้วย
 ความหวังของบิดามารดา ที่ว่าจะได้รับความพอใจ.**
**คำว่าบุตร บุตรนี้ มัน เป็นชื่อของนรกขุมหนึ่ง นรกแห่ง
 ความร้อนใจ, คำว่าบุตรนี้ มันไม่ได้มีความหมายว่า เป็น
 ศัวนรกหรือเรื่องตกรนรก แต่ช่วยป้องกันไม่ให้ตกรนรก ชื่อ
 นั้น, คำว่าบุตรนี้—ผู้ที่ป้องกันไม่ให้ตกรนรกชื่อนั้น, ความ
 ร้อนใจของบิดามารดา คือนรกชื่อบุตร. บุตรเกิด**

ออกมากี่เพื่อป้องกันไม่ให้บิดามารดาต้องร้อนใจจนกระทั่งตาย,
จนกระทั่งตายไปแล้ว; เพราะเขามุ่งหมายถึงตายไปแล้วว่า
บุตรทั้งหลายนี้จะอุทิศทำบุญกุศลส่ง แม้บิดามารดาจะ
ตายไปแล้ว, แม้บิดามารดาจะยังอยู่ ก็ไม่ต้องร้อนใจ. ฉะนั้น
คำว่าลูก ลูกนี้ ก็คือว่า ผู้ที่เกิดมาเพื่อทำให้บิดามารดา
สบายใจ, หน้าที่ตามขนบธรรมเนียมปฏิบัติประเพณีที่ถือกันมา.

เอา หน้าที่ที่คนรู้สีกกันจริงๆ บิดามารดาอยากจะ
มีบุตร อยากจะมีลูกนี่หวังอย่างไร คนที่เคยมีลูกมาแล้ว
คือเคยเป็นบิดามารดามาแล้ว ต้องรู้อยู่แก่ใจดี ว่าเมื่อมีลูก
ต้องการจะมีลูกหรือกำลังจะมีลูกต้องการอะไร, ต้องการจะ
ได้อะไร. ต้องการจะได้ความปลอดภัย ความดีใจ
ความสบายใจ ความอ่อนใจ อะไรกับลูกที่อยู่ในท้องนี้.
ที่ออกมาแล้วก็จะได้อะไรเหล่านี้, ลูกนี้ จึงถือว่า เป็นผู้ที่เกิด
มาสำหรับทำให้บิดามารดาสบายใจ, ถ้าทุกคนรู้สึกลักษณะ
ดีหลักเกณฑ์อย่างนั้นแล้ว ก็คงจะไม่ยอมมันก็สำเร็จทุกอย่าง
คือดีหมดทุกอย่าง.

เดี๋ยวนี้^{๕๔}ก็ถือว่า เกิดมาสำหรับทำให้บิดามารดาสบายใจ ถ้าตัวเองอยู่ต่อไป จนเป็นถึงอายุสูงไปแล้ว ไปเป็นบิดามารดาเองก็^{๕๕}จะรู้ ก็^{๕๖}จะรู้ความจริงข้อนี้, แล้วก็จะต้องการอย่างนี้ เดี่ยวนี้^{๕๗}เรายังไม่ได้เป็นถึงขนาดนั้น มันยัง^{๕๘}รู้อาก แต่พอจะสันนิษฐานได้ พอจะคาดคะเนได้, แล้วพอที่จะเชื่อถือตามหลักที่เขาถือกันอยู่ได้ ว่าลูก^{๕๙}นี้เกิดมาเพื่อทำให้พ่อแม่สบายใจ ถ้ามี^{๖๐}จะนั้นมิใช่ลูก ไม่เรียกว่าลูก ไม่เรียกว่าบุตร, แต่ว่ามันเป็น^{๖๑}ก้อนอะไรก็ไม่รู้ อย่าไปเรียกชื่อมันเลย มันออกมากี้แล้วกัน. ถ้าจะเรียกให้ ชื่อว่าบุตร ว่าลูกแล้ว มัน ต้องเป็นสิ่งที่ออกมาเพื่อทำให้บิดามารดาสบายใจ.

นี่ จึงขอให้^{๖๒}เป็นของขวัญวันปีใหม่ แก่ลูกเล็ก ๆ ทั้งหลายเหล่านี้ ว่า ขอให้^{๖๓}ถือหลักว่า ไม่ใช่^{๖๔}อย่างเดียว ดีหมดทุกอย่าง, และเป็น^{๖๕}ลูกนี้เกิดมาเพื่อทำให้บิดามารดาสบายใจ.

ถ้ามีอะไร ชนิดที่ทำให้บิดามารดาไม่สบายใจ ติดค้างกันอยู่ กลับไป^{๖๖}ถึงบ้านวันนี้ ไป^{๖๗}สะสางเสียให้หมด ไป^{๖๘}กราบกรานบิดามารดา ขอ^{๖๙}ขมาลาโทษอะไรที่มันติดค้างกันอยู่ ในใจทำให้

บิฑามารคาไม่สบายใจ, จุฑรูปจุฑเทียชชอชมาลาโทษชำระสะสาง
 กันให้หมด, อย่าให้มีเหลืออยู่แม้แต่นิดเดียวในจิตใจ. ให้
 บิฑามารคาสบายใจ และรับประกันว่า จะไม่ทำอย่างนี้^๕อีก จะไม่
 มีเรื่องอย่าง^๕นี้^๕อีก, อย่าทำให้บิฑามารคาน้ำตาตก. ลูกที่ทำให้
 บิฑามารคาน้ำตาตก^๕นี้จะตกนรก, ^๕เชื่อไม่เชื่อก็ตามใจ,
 แต่มีคำพูดที่กล่าวไว้อย่าง^๕นี้. ^๕ลูกที่ทำให้บิฑามารคาน้ำตา
 ตก^๕นี้ ^๕ลูกคน^๕นี้เองก็จะตกนรก เพราะ^๕ว่าบิฑามารคา
 ก็ได้ตกนรกแล้ว, น้ำตาที่ไหลออกมา^๕นั้นเป็นเครื่องแสดงว่า
 บิฑามารคากำลังตกนรก, ^๕น้ำตามันจึงไหลออกมาจากตาของ
 บิฑามารคา ^๕อย่าง^๕น้อยก็มีบิฑามารคาเป็นผู้ตกนรกคนหนึ่ง
 แล้ว^๕แน่, ^๕จะ^๕นี้^๕เราผู้^๕ลูก ^๕เป็น^๕ลูก^๕ทำให้บิฑามารคาน้ำตาตก^๕นี้^๕
^๕ลูก^๕คน^๕นี้^๕จะ^๕ตก^๕นรก.

^๕นี้^๕ ^๕จะ^๕บอก^๕ให้^๕ยิ่ง^๕ไป^๕กว่า^๕นี้^๕อีก^๕ว่า ^๕บิฑามารคา^๕ที่^๕รัก^๕ลูก
 รัก^๕ลูก^๕อย่าง^๕ยิ่ง ^๕ไม่^๕อยาก^๕ให้^๕ลูก^๕ตก^๕นรก ^๕ไม่^๕อยาก^๕ให้^๕ลูก^๕ตก^๕นรก
 บิฑามารคา^๕อด^๕ส่ำ^๕หกล^๕นน้ำ^๕ตา^๕ไว้^๕ไม่^๕ให้^๕มัน^๕ตก ^๕พอน้ำ^๕ตามัน^๕ตก
 ออก^๕ไป^๕ลูก^๕มัน^๕จะ^๕ตก^๕นรก ^๕นี้^๕ความ^๕ที่^๕พ่อ^๕แม่^๕รัก^๕ลูก^๕ไม่^๕อยาก^๕ให้^๕ลูก^๕
 ตก^๕นรก^๕อด^๕กล^๕นน้ำ^๕ตา^๕ไว้^๕ไม่^๕ให้^๕น้ำ^๕ตา^๕ตก, ^๕แม้^๕ว่า^๕ลูก^๕มัน^๕จะ^๕ทำให้^๕เจ็บ

ปวดเท่าไร เจ็บปวดอย่างไร บิดามารดาอุทิศส่าห์กลั้นน้ำตาไว้
ไม่ให้หน้าตาตก เพราะกลัวลูกมันจะไปตกนรก.

นี่ เธออุทิศความรักของบิดามารดา เธอมีบิดามารดา
อย่างนี้ใหม่ รู้จักความรักของบิดามารดา ลูกมันทำให้เจ็บปวด
รวดร้าวเท่าไร ชักใจโกรธเคืองเท่าไร ก็ไม่กล้าหลังน้ำตา,
เพราะกลัวว่าลูกมันจะตกนรก. บิดามารดายอมทนถึงอย่างนี้
แล้วจะไม่เรียกว่าผู้มีความรักสูงสุด มีพระคุณสูงสุด หวังดี
สูงสุดอย่างไร. ไปหาที่ไหนในโลกนี้, มีใครรักเรายังกว่า
บิดามารดา, มีใครหวังดีแก่เรายังกว่าบิดามารดา. ฉะนั้น
เราอย่าต้องทำให้บิดามารดาต้องหน้าตาตกเลย เราจะ
ตกนรกเอง, ไปโดนบิดามารดาที่เขาทนไม่ได้ขึ้นมา น้ำตา
เขาไหลออกไปแล้วลูกมันตกนรก. อย่าเอาดีกว่า อย่าให้บิดา
มารดาต้องหลังน้ำตาเลย จะไม่ต้องตกนรกด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย.

บุตรที่ประเสริฐ คือบุตรที่เชื่อฟัง.

นี่ บุตรที่ดี เกิดมาเพื่อทำให้บิดามารดาสบายใจ
สบายใจทุกอย่างแหละ, ทางวัตถุก็สบายใจ, ทางร่างกายก็

สบายใจ, ทางจิตใจก็สบายใจ, เป็นสบายใจไปเสียทุกอย่าง,
 นั่นคือบุดรอันประเสริฐ. บุดรอันประเสริฐ มั่นก็ไป
 ตรงกับคำที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า บรรดาบุดรทั้งหลาย บุดรที่
 ประเสริฐที่สุด คือบุดรที่เชื่อฟัง โย จ ปุตฺตา นมสฺสโว
 บุดรมีหลายชนิด บุดรที่เกิดมาดี รวยสวยกว่าบิดา
 มารดา, บุดรที่เกิดมาดี รวยสวยพอเสมอบิดามารดา, บุดร
 ที่เกิดมาดี สวย รวยเร็วกว่าบิดามารดา, มี ๓ อย่าง ดีกว่า
 เสมอกันและเร็วกว่า. แต่ว่า ในบุดรทั้ง ๓ อย่างนั้น
 บุดรที่เชื่อฟังไม่ได้ จะเป็นดีกว่าเร็วกว่าอะไรก็ไม่รู้ละ,
 แต่ถ้า เป็นผู้เชื่อฟังแล้วเป็นประเสริฐที่สุด เพราะว่าบิดา
 มารดาไม่ต้องหลั่งน้ำตา. บุดรที่มันเกิดมา เก่งกว่าบิดามารดา
 นะ ระวังให้ดี เถอะบิดามารดาจะหลั่งน้ำตาเป็นเผาแตกก็ได้,
 บุดรที่เร็วกว่าบิดามารดาก็ ไม่นั่น แต่มันก็ต้องทำให้บิดา
 มารดาอยู่ยากลำบากใจเหมือนกัน. บุดรที่เสมอกันมันก็
 ไม่นั่น. แต่ ถ้าเป็นบุดรที่เชื่อฟังแล้วมันแน่น มันแน่น
 มันไม่ต้องทำให้บิดามารดาต้องหลั่งน้ำตา. ดังนั้น พระ-
 พุทธเจ้าจึงตรัสว่า บุดรที่เชื่อฟังเป็นบุดรที่ประเสริฐที่สุด,
 บุดรที่ประเสริฐกว่าบุดรทั้งหลายคือ บุดรที่เชื่อฟัง.

ฉะนั้นเรา จึงเป็นบุตรที่ประเสริฐ กว่าบุตรทั้งหลาย
 ทุกชนิด คือเป็นบุตรที่เชื่อฟัง แล้วมันก็มาเข้ากับคำที่ว่า
 ไม้ดีอย่างเดียว มันดีหมดแหละ, ถ้าเชื่อฟังมันก็ไม่ดี
 ไม้ดีอย่างเดียวมันก็ดีหมดทุกอย่าง มันดีหมดตลอดไป,
 ดีทั้งชาติดีทั้งชาติหน้า ดีตลอดไป ดีหมดทุกอย่าง ไม่ว่า
 จะมองกันใ้ไหนไหน มันก็ดีหมดทุกอย่าง เพราะว่าไม้ดี
 อย่างเดียว.

ต้นเหตุที่ทำให้ข้อ.

ที่นี้ จะขอพูดถึงคำว่า ข้อ ข้อ สักนิตหนึ่ง, ข้อ
 หมายความว่าอะไร คำว่าข้อ ข้อนี้มันหมายถึงความโง่,
 หมายถึงอวิชา ถึงความไม่รู้สิ่งที่ควรจะทำ สิ่งที่ถูกต้อง
 ที่ควรจะทำ. มันรู้สึกแต่ว่า กิเลสของมัน โสภะบ้าง
 โทสะบ้าง โมหะบ้าง กิเลสของมัน กิเลสมันต้องการ
 อย่างไร มันจะเอาอย่างนั้น มันไม่ฟังเสียงว่าอย่างไร
 ถูกอย่างไรผิด, อย่างไม่ควรอย่างไรไม่ควร, อย่างไม่
 เขาติเตียนอย่างไรเขาสรรเสริญ, นี้ไม่ฟังทั้งนั้นแหละ มี

กิเลสอย่างไรจะเอาอย่างนั้น นั้นแหละ เพราะด้วยอำนาจ
ของกิเลสเป็นเหตุให้คือ.

ถ้ามันเกิดความตื้อขึ้นมา แล้ว มันหมายความว่า
เป็นเรื่องของกิเลสแล้ว, เป็นผีตัวหนึ่งเข้ามาสิงเอาแล้ว
ในบรรดาผี ๓ ตัว คือ โลภะ บ้าง โทสะ บ้าง โมหะ บ้าง.
โลภะก็ได้ ราคะก็ได้ สิงเอาแล้ว มันต้องการไปตามนั้น
มันก็คือ, โทสะโกรธประทุษร้าย ก็เหมือนกันแหละ มันก็
จะเอาแต่ที่จะทำลายล้าง, โมหะมันก็หลงไหล วนเวียน
มัวเมาอยู่นั้นแหละ มันก็ไม่ฟังเสียง ไม่ฟังเสียงบิดามารดา
ไม่ฟังเสียงความประสงค์ของครูบาอาจารย์ ไม่ฟังเสียง
ของพระพุทธเจ้า มันตื้อหมดเลย แล้วมันจะทำทุกอย่างที่
ไม่ควรจะทำ แล้วมันก็วินาศทุกอย่างด้วยเหมือนกัน. ถ้ามัน
ตื้ออย่างเดียว มันก็เลวหมดทุกอย่างแหละ. ถ้ามันไม่ตื้อ
อย่างเดียว มันก็ดีหมดทุกอย่าง ฉะนั้นขอให้เราได้รับสิ่งที่
มีค่า มีประโยชน์ในการเกิดมา คือให้มันดีหรือให้มันถูกต้อง
หมดทุกอย่าง.

ทำความเข้าใจกับคำว่า “ถูกต้อง”

คำว่า ดี ดี ในที่นี้หมายความว่า มันถูกต้อง
มันคืออย่างถูกต้อง, มันไม่ใช่บ้าดี อวดดี เมาคดี อย่างนั้นมัน
ไม่ถูกต้อง, ต้องระวังหน่อย. บ้าดี อวดดี เมาคดี นั้นมักจะมี
เหมือนกัน คืออย่างนี้ ไม่ถูกต้อง, ต้องเป็นดีที่ถูกต้องไม่ต้อง
บ้า ไม่ต้องเมา ไม่ต้องอวด, มีการกระทำที่ถูกต้องก็เรียกว่า
ดีที่แท้จริง.

ที่นี้ คำว่า ถูกต้อง ๆ นี้เอากันอย่างไร ใครเป็นผู้ว่า
ว่าถูกต้อง ไม่ต้องมีใครว่า ตัวการกระทำนั้นมันบอก
ถ้ามันไม่เป็นอันตรายแก่ใคร แล้วมีประโยชน์แก่ทุก
ฝ่ายแล้วก็เรียกว่าถูกต้อง, ถ้าถูกต้องแล้วไม่ทำอันตรายให้
ใครเดือดร้อน ตัวเองก็ไม่เดือดร้อน, ผู้อื่นก็ไม่เดือดร้อน,
แล้วก็มีประโยชน์แก่ทุกฝ่าย, นั่นแหละคือถูกต้องไม่ต้องมีใคร
มาบอก. ขอให้จำหลักอันนี้เถอะว่า มันไม่เกิดโทษแก่
ฝ่ายใด, มันเกิดคุณแก่ทุกฝ่าย นี้คือถูกต้อง. ใครบอก
อย่าเชื่อ เพราะมันพูดผิด ๆ ก็ได้ว่าถูกต้อง ๆ.

เราดูของเราเองว่า ถ้ามันไม่เป็นอันตรายแก่
 ฝ่ายใด, มันเป็นประโยชน์เป็นคุณแก่ทุกฝ่ายแล้วก็ถูกต้อง
 ถือหลักถูกต้องอย่างนี้ ไม่มีทางผิด. ถือหลักถูกต้องตามที่เขา
 ว่ากันนั้นมันไม่แน่, ถ้าคนพาลว่ามันก็ว่าไปอย่างหนึ่ง ถูกต้อง
 ตามแบบของคนพาลเอามาเป็นหลักไม่ได้. พวกขี้เหล้าเมายา
 มันก็ว่าโอ ไปกินเหล้าถูกต้อง, อย่างนี้มันเอามาเป็นหลัก
 ไม่ได้ เพราะว่ากินเหล้าเมายาแล้วมันก็ทำอันตรายคนกิน
 นั้นแหละ ไม่เท่าไรมันก็ดับแข็งตาย, แล้วก็เบียดเบียนลูก
 เมียเคือดร้อนไปหมด แล้วมันถูกต้องอย่างไร ที่ไปกินเหล้า
 เมายา มันทำให้เคือดร้อนทุกฝ่าย, แล้วไม่มีประโยชน์แก่ใคร
 อย่างนี้ มันก็เป็นเครื่องพิสูจน์อยู่แล้วว่ามันไม่ถูกต้อง.
 อบายมุข ทั้งหลาย ดิมน้ำเมา เทียวกลางคืน ดูการเล่น
 เล่นการพนันคบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำการงานนี้
 มันง่าย ง่ายเหลือที่จะเห็นได้แล้วว่า มันไม่ถูกต้อง,
 เว้นเสียมันนั้นแหละเป็นการถูกต้อง.

ฉะนั้นเรา บางทีไม่ได้เรียนในโรงเรียนดอกว่า
 ถูกต้อง ถูกต้องอย่างไร มันไม่ใช่ถูกต้องอย่างบทเรียนใน
 โรงเรียนที่ครูเขากาให้ว่าถูกหรือผิด, นั้นมันถูกต้องอย่างอื่น.

นี้ ถูกต้องที่ในความเป็นมนุษย์นี้ ดูที่ว่าการกระทำ
 ทางกาย ทางวาจา ทางใจของเรา มันถูกต้องหรือไม่
 ถูกต้อง; ถ้าถูกต้องมันไม่ทำอันตรายใคร, มันมี
 ประโยชน์แก่ทุกฝ่าย. นี้ขอให้ประสบความสำเร็จถูกต้องไปทุก ๆ
 อย่าง ทุก ๆ ประการ จะได้ไม่มีใครเป็น ผู้ต้องหลั่งน้ำตา,
 ตัวเองก็ไม่ต้องหลั่งน้ำตา, บิฑามารดา ก็ไม่ต้องหลั่งน้ำตา,
 ครูบาอาจารย์ก็ไม่ต้องโมโหโทโส มันดีหมด, ถูกต้องเพราะ
 เหตุนี้.

เออละ เป็นอันว่า วันเด็กก็ขอพูดสำหรับเด็ก
 สำหรับลูกอ่อนลูกน้อยลูกเล็กน้อย ๆ ของบิฑามารดาทั้งหลายนี้
 จงฟังให้ดี ว่าเรามันยังเป็นเด็ก นั้นแหละ แต่ว่าเราจะ
 เป็นเด็กที่ถูกต้อง เพื่อจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดี
 ที่ถูกต้อง, ไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์และพบพระ-
 พุทธศาสนา. จงเกิดมาโดยไม่มีการทำให้บิฑามารดาลำบาก
 ยากใจ หรือเป็นทุกข์ แล้วเราไม่ต้องอย่างเดียว มันจะคุ้มครอง
 ได้หมดทุกอย่าง ตั้งแต่เล็กที่สุดไปจนถึงโตเป็นหนุ่มเป็นสาว
 แหละ, กล้าพูดอย่างนั้นเลย ตั้งแต่เป็นลูกเล็กเด็กอ่อน เล่นดิน

กินทรายอยู่นั้น ไม่ดีต่ออย่างเดียว จนถึงกับเป็นหนุ่มเป็นสาว
มันจะดีหมดทุกอย่าง.

จะต้องมีทิศ ๖ ให้ดีกว่าปีเก่า.

เอา ทิศ^๕ที่มาพูดถึงข้อที่ว่า ยังเป็นวันปีใหม่ ใหม่อยู่
ยังพูดถึงความใหม่อยู่ จะขอพูดถึงว่ามันมีความหมายอย่างไร,
มีหน้าที่อย่างไร. วันเสาร์ก่อนได้พูดไปแล้วถึงว่า ปีใหม่เรา
จะต้องมีพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ให้มาก ให้จริง
ให้ถูกต้อง ยิ่งซึ้นกว่าปีเก่า, พูดกันอย่างละเอียดแล้ว ว่ามี
พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์อย่างไร, ใหม่กว่าปีเก่า
ซึ้นกว่าปีเก่า มากกว่าปีเก่า. ถ้าเราจะถือหลักว่า มีพระพุทฺธ-
เจ้าเป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นพี่ เราทำ
อย่างไรจึงจะมีความเป็นอย่างนั้นมากซึ้นกว่าปีเก่า. ส่วนวัน^๕
จะพูดถึงเรื่อง ว่า เราจะมิติศทั้ง ๖ ที่ดีกว่าปีเก่า.

ทิศทั้ง ๖ ถ้าพูดอย่างภาษาวัดๆ มันก็คือทิศต่างๆ
ที่เขาจัดไว้ในโลกเป็นทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ
ทิศใต้ ตามที่เรียกชื่อกันเป็นทิศๆไป ก็ว่ามันเป็นทิศทางใน

ทางฝ่ายวัตถุ, แต่มันยังมีทิศทางที่ลึกกว่านั้น คือในทางฝ่ายจิตใจ หรือว่าเป็นเรื่องของธรรมชาติ มันก็มีทิศเหมือนกัน เพราะว่าจิตใจของคนเรานี้ มันมีทางไป มันมีคติ คือมันต้องไป มันอยู่ไม่ได้ มันอยู่นิ่งไม่ได้ มันจะตายตัวไม่ได้ มันต้องมีทิศทางไป คือดีขึ้น ๆ, มันต้องมีทิศทางในทางจิตใจ. ฉะนั้น ทิศทางในทางจิตใจมันก็มี, จึงเรียกชื่อไว้อีกอย่างหนึ่งว่า เป็นทิศทาง ทางจิตใจ.

พระพุทธเจ้าท่านสอนเรื่องทิศไว้เป็นหลัก คือเมื่อท่านเห็นเด็กวัยรุ่นคนหนึ่งให้่วทิศอยู่กลางแจ้งที่ทุ่งนา ตามพิธีกรรมนิยมของพวกพราหมณ์สมัยนั้น ท่านก็เอ็นดู ตรัสแนะว่า ให้ให้่วทิศทางที่ตึกกว่า จริงกว่า สำคัญกว่า เมื่อตกลงกันแล้วพระพุทธเจ้าก็สอนให้รู้ว่า ทิศ ทิศทั้งหลายเป็นอย่างไร, ท่านจึงแสดงทิศทั้ง ๖ ให้ฟัง ว่าจะต้องรู้จักทิศทั้ง ๖, แล้วก็จะต้องปิดกั้นทิศทั้ง ๖ ให้ดี อย่าให้มีอันตรายอะไรเข้ามา. ท่านใช้คำว่าปิดกั้น ไม่ได้ใช้คำว่าให้่ว ๆ ไม่ได้ใช้คำว่าให้่วดอก.

ถ้าของเดิมเขาต้องไหว้ นะ ไหว้ทิศทั้ง ๖, แต่
 เดี่ยว^๕ก็มี คนที่ยังเชื่ออย่างนั้นอยู่ก็มี ทิศทิศนั้นมีเทวดา
 มีมหาราช ชื่อ ทศรถ บ้าง วิรูปักษ์ วิรูปหก อะไรบ้าง บอ ๆ
 ก็ไม่รู้ อยู่ทิศนั้น, แล้วก็ไหว้ไหว้ เจ้าของทิศนั้นไปตามเรื่อง
 มันก็ต้องไหว้ทิศ มันก็แบบไหว้ทิศ. แต่เดี่ยว^๕ ทิศของ
 พระพุทธเจ้า^๕ไม่ต้องไหว้, กลายเป็นว่า ต้องอุทิศต้องปิด
 อย่าให้อันตรายเข้ามาในทางทิศนั้น ๆ. ทิศทั้ง ๖ ^๕
 นักเรียนขนาดนี้แล้ว คงได้เรียนมาแล้วทั้งนั้นในโรงเรียน
 เรื่องทิศทั้ง ๖ ก็ควรจะรู้จักมันให้ถูกความหมาย ให้ถูกหลัก
 เกณฑ์ ถูกหัวใจของมัน.

ในบรรดาทิศทั้ง ๖ นั้น ทิศข้างหน้า ทิศตะวันออก
 เรียกว่าทิศข้างหน้า, ทิศตะวันตก เรียกว่า ทิศข้างหลัง,
 ทิศข้างซ้ายเรียกว่าทิศเหนือ, ทิศเหนือเรียกว่าทิศข้างซ้าย,
 ทิศใต้ ก็เรียกว่าทิศข้างขวา, แล้วแถม ทิศข้างบน แล้วก็
 ทิศข้างล่าง ทิศเบื้องบนทิศเบื้องล่าง เป็น ๖ ทิศ, มันเป็น
 สิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้. ช่วยฟังให้ดีๆ ทิศทั้ง
 ๖ ^๕ มันเป็นสิ่งที่จะต้องเกี่ยวข้อง มันหลีกเลี่ยงไม่ได้; ถ้าปฏิบัติ

ต่อทิศเหล่านั้นไม่ถูก มันจะเกิดเป็นช่องโหว่ เป็นประตูให้ความเลวร้ายเข้ามา, ให้ความผิดพลาดเข้ามา, ประตูหน้าทำผิด อันตรายเข้ามา, ประตูหลังทำผิด อันตรายเข้ามา, ประตูซ้าย ขวา บน ล่าง อะไรก็ตาม, อันตรายมันเข้ามา พูดอย่างภาษาไสยศาสตร์ เขาเรียกอปริยภัยภิรมันเข้ามา, ถ้าทำถูกต้องศิริ และมิ่งขวัญมันเข้ามา, ฉะนั้นรักษาไว้ให้ดีๆ.

ประตูข้างหน้าคือบิดามารดา ผู้ให้กำเนิดเรามา ผู้มีพระคุณ แก่เรา ผู้ที่เลี้ยงเรามา ทิศข้างหน้า—บิดามารดา.

ทิศข้างหลัง คือผู้ที่ บุคคลนั้นจะต้องเลี้ยง จะเป็นบุตรภรรยาสามีอะไรก็ตามเถอะ ผู้ที่เขาจะต้องเลี้ยง บางทีก็ต้องเลี้ยงภรรยา. บางทีก็เลี้ยงสามี, บางทีก็ต้องเลี้ยงลูกเลี้ยงหลาน, พวกที่มาข้างหลังให้เลี้ยงนี้ เรียกว่าทิศเบื้องหลัง.

ทิศข้างซ้ายคือมิตรสหาย คนในโลกจะอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องมีมิตรสหาย, อยู่คนเดียวในโลกมันก็ตายแหละ มันอยู่ไม่ได้ นี่ทิศข้างซ้ายทิศเหนือนั่นก็เป็นมิตรสหาย.

ทิศข้างขวา ทิศใต้นะ ครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ในทุกความหมาย.

ทศข้างบน ผู้ที่อยู่เหนือเรา ตีกว่าเราสูงกว่าเรา ในทุกความหมาย, จะเป็นผู้มีอำนาจบังคับบัญชาเหนือเราก็ได้. อย่างสมัยปัจจุบันนี้ การทำงานทำการมีผู้บังคับบัญชาเหนือ ๆ เหนือขึ้นไปนั้น นั่นแหละก็อยู่ทศข้างบนแหละ ถึงพระราชามหากษัตริย์เป็นถึงอะไร ถึงสมณะ พระอรหันต์อะไร ก็อยู่ข้างบนทั้งนั้นแหละ, พวกที่อยู่ข้างบนทุกคนเรียกว่าทศเบื้องบน.

ที่นี้พวกที่อยู่ทศข้างล่าง คือพวกที่เขาลำบากกว่าเรา มีกรรมมีบาปอะไรมากกว่าเรา อยู่ข้างล่าง ต่ำกว่าเรา ต้อยกว่าเรา เป็นลูกจ้าง เป็นกรรมกร เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาอะไร อยู่ข้างล่าง พวกอยู่ข้างล่าง เรียกว่าทศเบื้องล่าง.

เราจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องต่อทศทั้ง ๖, ถ้าปฏิบัติไม่ถูกต้อง มันจะเกิดรูรั่วให้สิ่งทีเลวร้ายเข้ามา. ถ้าเราปฏิบัติถูกต้อง มันจะปิดกั้นหมด ไม่ให้สิ่งเลวร้ายเข้ามา มันจะมีมาแต่สิ่งที่พึงปรารถนา ความสุข ความเจริญ งอกงามนี้ เรียกว่า ทศ ทิศ. คำว่าทศ คำว่าทิศทาง จิตนี้มันมีทางไปทางมา หรือว่าบ้านเมืองมันก็มีประตูสำหรับเข้าออก ร่างกาย

ชีวิตอีกตภาพนั้นก็เหมือนกับบ้านเหมือนกับเมือง มันมีทิศทางที่จะเข้าจะออก หรือว่าจะเข้ามาแห่งซึ่งข้างนอก, หรือจะออกไปของสิ่งที่อยู่ข้างใน หรือถ้าว่าเอาจิตใจเป็นหลักนะ มันก็หมายความว่า มันมีสิ่งที่จะเข้ามาสู่จิตใจ, หรือว่ามันมีจิตใจที่มันจะออกไปข้างนอกตามทิศทางต่าง ๆ ที่มันควรจะออกไป. ดังนั้นมันจึงจำเป็นที่จะต้องมิติศทาง แล้วมันช่วยไม่ได้ที่มันจะต้องมีการเข้า ออก, แล้วมันก็จำเป็นที่จะต้องมีการเข้าและการออกที่ถูกต้อง ๆ. ฉะนั้นเธอจงระวังทิศทางทั้งหลายเหล่านี้ให้ถูกต้อง ให้ดีกว่าปีเก่าที่แล้วมา ถ้าเคยทำผิดพลาดมันก็ผิดพลาด, ถ้าเห็นว่ามันผิดพลาด แล้วก็อธิษฐานจิตไม่ทำอีก ไม่ทำให้ผิดพลาดอีก แล้วก็ทำต่อไปให้มันถูกต้อง.

เอ้า ขอฟุทกันทีละทิศ บิดามารดาก็ได้พูดแล้วมากมาย ทิศเบื้องหน้า บิดามารดา อย่าให้บิดามารดา ร้อนใจ อย่าให้บิดามารดาต้องน้ำตาไหล แต่จะหายากนะ, บิดามารดาที่จะกลั้นน้ำตาไว้ได้จะหายาก ถ้าเธอทำเลวร้ายเกินไปน้ำตาไหล จะตกนรกเอง ฉะนั้นก็ต้องระวังให้ดี.

บิดามารดาเป็นผู้ให้กำเนิดเรามา แล้วก็ให้ชีวิต,
 แล้วก็ให้ทุกอย่างที่เป็นปัจจัยแก่ชีวิต, เพื่อให้ชีวิตรอด
 อยู่ได้จนเติบโตมาจนถึงอย่างนี้ บิดามารดาให้ชีวิตเองด้วย
 ให้ปัจจัยแก่ชีวิตด้วย แล้วก็ให้ทุกอย่างที่จะให้ได้ ที่จะ
 เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุดที่ถูกต้อง.

แล้ว บิดามารดาให้ความรัก ทั้งหมดทั้งสิ้น ไม่มี
 ใครจะรักเราเอ็นดูเมตตาเราเท่ากับบิดามารดา จึงเรียกว่าเป็น
 พระพรหมของลูก เป็นผู้ให้กำเนิดเกิดมา ก็เรียกว่าผู้ให้
 กำเนิด แล้วก็ให้ความรักที่สุด เป็นพระพรหมของลูก.

แล้วก็ เป็นครูบาอาจารย์คนแรก เรียกว่าปู่พพา-
 จารย์ ปู่พพาจารย์ เพราะไม่มีใครจะสอนเราเป็นคนแรกได้
 เท่าบิดามารดา. ครูที่โรงเรียนหลายปีต่อไปหา, แต่บิดา
 มารดาจะสอนตั้งแต่เรื่องราว จะศุคนมอย่างไร จะกินนมอย่างไร.
 อันแรกที่สุดที่ลูกจะต้องรู้ บิดามารดาก็สอนแล้ว; ฉะนั้น
 เป็นครูคนแรก สอนทุกอย่าง ๆ ตั้งแต่แรกมีชีวิตขึ้นมา นี่เป็น
 อาจารย์คนแรก สำคัญมาก, สอนดีก็หมายความว่าปลูกฝัง
 นิสัยไว้ดี มีจิตใจดี มีนิสัยดี จะดีมากต่อไปข้างหน้า.

อาจารย์คนแรกน^๕สำคัญมาก ผู้เป็นบิดามารดาระวังให้ศ^๕
 ทำหน้าที่น^๕ให้ศ^๕ แล้วผู้ที่จะเติบโตเป็นบิดามารดาข้างหน้าก็
 เตรียมตัวไว้ให้ศ^๕ ที่ว่าจะเป็นครูบาอาจารย์คนแรกที่ดีที่สุด
 ของบุตรที่เกิดมา.

แล้วก็ว่า เป็นอาหุเนยยะบุคคล หรือเป็นพระ-
 อรหันต์ของลูก ถ้าบุคคลใดต้องการบุญต้องการกุศลต้องการ
 อะไรแล้ว จงแสวงหาจากบิดามารดาเถิด บิดามารดาจะเป็น
 ทักขิเนยยะบุคคล ให้เกิดกุศลแก่ลูก, จะเป็นพระอรหันต์
 แก่ลูก. เราจงปฏิบัติต่อบิดามารดาให้สูงสุด ให้เกิด
 บุญเกิดกุศล ทั้งอย่างเรื่องโลกๆ และอย่างเรื่องธรรมะ
 ที่สูงสุดขึ้นไป. ให้มีพระอรหันต์ในบ้านเรือน สำหรับ
 นำเพ็ญบุญกุศลอยู่ในบ้านเรือนทุกวันๆ, อย่างนี้เรียกว่ามี
 บิดามารดาเป็นอาหุเนยยะบุคคลบ้าง เป็นทักขิเนยยะบุคคลบ้าง
 เป็นปุชนียบุคคลบ้าง แล้วแต่จะเรียก.

นี่ขอให้ปฏิบัติให้ถูกต้องต่อทิศเบื้องหน้าอย่างน^๕
 เถิด, จำไว้ว่า บิดามารดาผู้ให้กำเนิด ผู้ให้ความรัก ผู้ให้
 เมตตากรุณา เป็นพระพรหมของบุตร เป็นพระอรหันต์ของ
 บุตร.

ทิน ทิศเบื้องหลัง จะพุดกับเธอที่ยังเด็กอยู่นั้นก็
 ประหลาดดี แต่พุดไว้สำหรับเป็นความรู้ว่า **จะต้องมีการ**
กระทำที่ถูกต้องต่อผู้ที่จะต้องเลี้ยงดู, ถ้าเธอยังไม่ถึงกับ
 เป็นภรรยาสามีอะไร ก็ยังเป็นเพียงต้องเลี้ยงน้อง, ฉะนั้นสนใจ
 เรื่องน้องกันบ้าง เลี้ยงมันให้ดี ๆ ให้มันได้รับประโยชน์ที่สุด
 หรือคนที่อยู่ต่ำกว่า ที่เราจะต้องสงเคราะห์เลี้ยงดูนั้นก็พอได้
 แต่เรื่องเป็นบุตรภรรยาสามีไว้ค่อยพุดกันดีกว่า ไม่พุดในวัน
 เด็ด.

แล้วก็ **ทิศเบื้องซ้าย** ทิศเบื้องซ้ายก็เรียกว่า **มิตร-**
สหาย อยู่เบื้องซ้าย **มิตรสหาย** นั้นมันมีความหมายลึก ๆ
 จนคนไม่ค่อยจะยอมรับ หรือไม่ค่อยเข้าใจ จะเล่าเรื่องนิทาน
 ที่ชักจะค่อนข้างจะลึกลับ ๆ เสียแล้ว ว่าความหมายของมิตรสำคัญ
 อย่างไร.

เรื่องลูกเศรษฐีเขาขอเนื้อแก่นายพราน. ลูกเศรษฐี
 ๔ คนเขาไปตั้งอยู่ที่ปากทางมาจากป่า. นายพรานฆ่าเนื้อ
 บรรทุกเกวียนมาในหมู่บ้าน, ๔ คนนั้นก็คิดว่าจะใช้สติปัญญา
 ขอเนื้อจากนายพรานให้ดีที่สุด. ลูกเศรษฐี **คนแรก** เข้าไป

ถึงบอกว่า ไอ้พรานเอาเนื้อให้กูบ้าง, นี่ มันขออย่างนี้ นายพรานก็เอาพังผืดให้, มันตักพังผืดทั้งหมดให้ลูกเศรษฐีคนนั้น. ที่อื่นคนหนึ่งว่า พรานขอเนื้อบ้าง, ก็ให้เนื้อตักๆ เพราะมันเรียกว่าฟี่. ลูกเศรษฐีคนหนึ่งมันบอกว่า พ่อพรานขอเนื้อฉันบ้าง, นายพรานให้หัวใจเลย ให้หัวใจของเนื้อ. ที่นี้ลูกเศรษฐีคนสุดท้ายว่า เพื่อนขอเนื้อบ้าง, ใช้คำว่า เพื่อนเพื่อนเอ๋ย เพื่อนพรานขอเนื้อบ้าง, พรานให้หมดเลย.

นี่แสดงว่า สมัยโบราณเขามองเห็นความหมายของเพื่อนสำคัญยิ่งกว่าความหมายของฟี่ ของพ่อ ของอะไร ไม่รู้ด้วยเหตุไรนะ แต่มันมีอย่างนี้ แล้วก็เคยเห็นนิติธรรมทั้งหลาย, พุทธธรรมเสวียนเพื่อน นัมิตรนี้ มากกว่าสิ่งใดไปเสียอีก, มันคล้ายๆกับว่า มันมีความหมายมากถึงพ่อก็เป็นเพื่อน, แม่ก็เป็นเพื่อน, พี่ก็เป็นเพื่อน, น้องก็เป็นเพื่อน, ครูบาอาจารย์ก็เป็นเพื่อน, ใครๆ ก็เป็นเพื่อน, พระพุทธเจ้าก็เป็นเพื่อน, มันมีคำว่า กัลยาณมิตรเป็นสิ่งที่หมด. พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่า ถ้าสัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ มีเรตถาคคเป็นกัลยาณมิตรแล้วไซ้ กัลยาณมิตรดี - สัตว์

ที่มี^๑ความเกิดจะ^๒พ้นจาก^๓ความเกิด, สัตว์^๔ที่มี^๕ความแก่จะ^๖พ้นจาก^๗ความแก่, สัตว์^๘ที่มี^๙ความตายจะ^{๑๐}พ้นจาก^{๑๑}ความตาย, สัตว์^{๑๒}ธรรมดา^{๑๓}มี^{๑๔}เกิด^{๑๕}แก่^{๑๖}เจ็บ^{๑๗}ตาย^{๑๘} เป็น^{๑๙}ธรรมดา^{๒๐} จะ^{๒๑}พ้นจาก^{๒๒}ความเกิด^{๒๓}แก่^{๒๔}เจ็บ^{๒๕}ตาย^{๒๖} เป็น^{๒๗}ธรรมดา. ท่าน^{๒๘}ตรัส^{๒๙}ไว้อย่าง^{๓๐}นี้ ใช้^{๓๑}คำว่า^{๓๒}เพื่อน^{๓๓}กัลยาณมิตร.

ตรง^๑นี้^๒ขอ^๓บอก^๔ซ้ำ^๕อีก^๖ที่^๗ว่า ไม่^๘เอา^๙มา^{๑๐}สวด^{๑๑}เสียน^{๑๒}นี้, ไม่^{๑๓}เอา^{๑๔}มา^{๑๕}สวด^{๑๖}กัน^{๑๗}นี้ ตอน^{๑๘}นี้^{๑๙}ไม่^{๒๐}เอา^{๒๑}มา^{๒๒}สวด^{๒๓}กัน, สวด^{๒๔}แต่^{๒๕}ว่า^{๒๖}เรา^{๒๗}มี^{๒๘}ความ^{๒๙}เกิด^{๓๐}เป็น^{๓๑}ธรรมดา ไม่^{๓๒}พ้น^{๓๓}ความ^{๓๔}เกิด^{๓๕}ไป^{๓๖}ได้ พุท^{๓๗}เหมือน^{๓๘}จะ^{๓๙}ร้อง^{๔๐}ให้^{๔๑} เรา^{๔๒}มี^{๔๓}ความ^{๔๔}เจ็บ^{๔๕}เป็น^{๔๖}ธรรมดา ไม่^{๔๗}พ้น^{๔๘}ความ^{๔๙}เจ็บ^{๕๐}ไป^{๕๑}ได้ เรา^{๕๒}มี^{๕๓}ความ^{๕๔}แก่^{๕๕}เป็น^{๕๖}ธรรมดา ไม่^{๕๗}พ้น^{๕๘}ความ^{๕๙}แก่^{๖๐}ไป^{๖๑}ได้ มี^{๖๒}ความ^{๖๓}ตาย^{๖๔}เป็น^{๖๕}ธรรมดา ไม่^{๖๖}พ้น^{๖๗}ความ^{๖๘}ตาย^{๖๙}ไป^{๗๐}ได้, ทำ^{๗๑}เสียง^{๗๒}เหมือน^{๗๓}จะ^{๗๔}ร้อง^{๗๕}ให้^{๗๖}มัน^{๗๗}งัน^{๗๘}นี้. พระ^{๗๙}พุทธ^{๘๐}เจ้า^{๘๑}ท่าน^{๘๒}ไม่^{๘๓}ได้^{๘๔}ตรัส^{๘๕}แค้น^{๘๖}นี้, พระ^{๘๗}พุทธ^{๘๘}เจ้า^{๘๙}ท่าน^{๙๐}ตรัส^{๙๑}ว่า ถ้า^{๙๒}ได้^{๙๓}อาศัย^{๙๔}เรา^{๙๕}เป็น^{๙๖}กัลยาณมิตร พวก^{๙๗}ที่^{๙๘}มี^{๙๙}ความ^{๑๐๐}เกิด^{๑๐๑}เป็น^{๑๐๒}ธรรมดา จะ^{๑๐๓}พ้น^{๑๐๔}จาก^{๑๐๕}ความ^{๑๐๖}เกิด, ที่^{๑๐๗}มี^{๑๐๘}ความ^{๑๐๙}แก่^{๑๑๐}เป็น^{๑๑๑}ธรรมดา จะ^{๑๑๒}พ้น^{๑๑๓}จาก^{๑๑๔}ความ^{๑๑๕}แก่, ที่^{๑๑๖}มี^{๑๑๗}ความ^{๑๑๘}เจ็บ^{๑๑๙}เป็น^{๑๒๐}ธรรมดา จะ^{๑๒๑}พ้น^{๑๒๒}จาก^{๑๒๓}ความ^{๑๒๔}เจ็บ, ที่^{๑๒๕}มี^{๑๒๖}ความ^{๑๒๗}ตาย^{๑๒๘}เป็น^{๑๒๙}ธรรมดา จะ^{๑๓๐}พ้น^{๑๓๑}จาก^{๑๓๒}ความ^{๑๓๓}ตาย, ตอน^{๑๓๔}นี้^{๑๓๕}ไม่^{๑๓๖}เอา^{๑๓๗}มา^{๑๓๘}สวด^{๑๓๙}นี้^{๑๔๐}แล้ว^{๑๔๑}จะ^{๑๔๒}โทษ^{๑๔๓}ใคร.

คุณความหมายของคำว่าเพื่อน, พระพุทธเจ้าท่าน
ยังจัดพระองค์เอง จัดตัวท่านให้เป็นเพื่อน ของสัตว์
ทั้งหลาย, ได้อาศัยพระองค์เป็นเพื่อนแล้ว จะพ้นจากความ
เกิด แก่ เจ็บ ตาย. นี้ ในอินเดีย นิติธรรมทั้งหลายในอินเดีย
คุณเหมือนจะสรรเสริญคุณความหมายของคำว่าเพื่อนมากที่สุด ใน
ความหมายพิเศษนะ. ลูกเศรษฐีคนนั้นเมื่อใช้คำว่า เพื่อน
เอ๋ย ขอเนอบ้าง นายพรานให้ทั้งหมดเลย.

นึกดูว่า ถ้าว่าเขายกเราเป็นผู้เดียวครองโลก ยกโลก
ทั้งหมดให้เราคนเดียว ให้เราอยู่คนเดียว ให้โลกทั้งหมด
กิตติคุณอะ มันอยู่ได้ไหม มันอยู่ได้ไหม มันไม่มีทางออก,
แล้วมันจะต้องตายด้วย ถ้ามันอยู่คนเดียวโดยไม่มีเพื่อน.
คุณความหมายของคำว่าเพื่อนซี, เพราะฉะนั้นเราจึงเป็นผู้ที่มี
เพื่อนที่ดี มีเพื่อนที่ดี เพื่อนผู้ที่จะช่วยทุกอย่างทุกประการ
ทั้งทางวัตถุทางจิตใจทางอะไร.

ทิศเบื้องซ้ายนะ เขาจัดไว้สำหรับเพื่อน จงมี
เพื่อนที่ถูกต้อง มีเพื่อนที่ดี ผู้ช่วยทั้งหลายเป็นเพื่อนทั้งนั้น :
ครูก็เป็นเพื่อน, บิดามารดาก็เป็นเพื่อน, ใครก็เป็น

เพื่อน, พระพุทธเจ้าเป็นเพื่อน เป็นเพื่อนที่ดี, จงจัดทิต
 เบื้องซ้ายให้ดี ให้มีเพื่อนที่ดี, ให้เพื่อนทุกคนรักเรา
 ช่วยเหลือเรา, เพื่อนที่ต่ำกว่าเราก็กช่วยดันเราขึ้นมา,
 เพื่อนที่อยู่สูงกว่าเรา ก็ดึงเราขึ้นไป, เพื่อนที่อยู่เสมอๆ
 กันก็ช่วยแวดล้อมไว้ให้ปลอดภัย. ขอให้มมีเพื่อนอย่างนี้
 ถ้าเพื่อนเก่งกว่าเรา มันก็ดึงเราขึ้นไป, ถ้าเพื่อนต่ำกว่าเรา
 มันก็ดันเราขึ้นมา, ถ้าเพื่อนเท่าๆ กันก็แวดล้อมเราไว้อย่างดี
 แล้วจะอะไรละ จะมีปัญหาอะไร. นิมมีเพื่อนที่ถูกต้องเป็น
 อย่างนี้ เธอจะมีเพื่อนที่ดีที่ถูกต้อง และโดยเฉพาะปีใหม่นี้มี
 เพื่อนที่ดีกว่าปีเก่า.

ที่นี้ ข้างขวาครูบาอาจารย์ เกือบจะไม่ต้องพูดแล้ว
 เพราะชินอยู่กับครูบาอาจารย์, ครูบาอาจารย์นี้ เขามีความ
 หมายถึง เปิดประตูทางวิญญาน. เด็กๆ อย่าอวดดี
 เหมือนกับลูกเบ็ดลูกไก่ อยู่ในคอกขังไว้มีค เหมือนสกปรก
 ออกมาเองไม่ได้, ที่นี้มีคนเปิดประตูให้ มันจะได้ออกมา
 ขอบใจเขาซิ ผู้เปิดประตู. คำว่าครู ครูนี้ เคยถือกันว่า
 แปลว่าหนัก หรือพระคุณของอาจารย์เป็นของหนัก, แต่
 เดียวนี้ ได้ยินว่า เขาค้นพบรากศัพท์ของคำว่าครูที่ถูกต้อง

อีกคำหนึ่ง root คำหนึ่งมันแปลว่าเปิดประตู, ครู *ครูนี้แปลว่าผู้เปิดประตู*, เปิดประตูให้ผู้ถูกขังออกมา ก็เป็นผู้มีพระคุณอย่างยิ่งแหละ. ความหมายที่ว่าผู้มีพระคุณอย่างยิ่งมาที่หลัง, ความหมายที่ว่าเปิดประตูทางวิญญาณให้ออกมานั้นเป็นพระคุณที่แรก, เปิดประตูทางวิญญาณให้ออกมาจากคอกแล้วก็นำ ๆ นำ ๆ ให้เดินไปถูกต้อง แล้วมันก็รอดตัว.

ฉะนั้น เราจึงเคารพครู ให้ได้รับประโยชน์จากครู ในฐานะเป็นผู้เปิดประตูแห่งความโง่, ให้ความโง่มันถูกเปิดทิ้งไป ให้มีความรู้ ความฉลาด แจ่มแจ้ง เข้ามาแทน. นี้เราก็มีครูที่แท้จริงได้ช่วยเหตุอย่างนี้, แล้วก็ **เราเคารพครูให้สูงสุด** ในฐานะเป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาณ, เป็นผู้นำในทางวิญญาณ เป็นผู้ที่ช่วยให้รอดในทางวิญญาณ. ในระดับมนุษยธรรมดานี้ อย่าเพิ่งพูดถึงเป็นพระอรหันต์เลย ต้องยกให้บรมครู, ถ้าจะเป็นรอดถึงความเป็นพระอรหันต์เหนือโลกแล้ว ต้องยกให้ **พระบรมครู คือพระพุทธเจ้า**. เตียวหนี่ในโลกนี้ทั่ว ๆ ไปนี้ ครูธรรมดานี้ จงมีอย่างผู้เปิดประตู, ผู้นำทางวิญญาณ ผู้ให้ความช่วยเหลือในปัญหาทางจิตใจ.

เอา ๔ ทิศแล้ว. ขอให้สนใจข้างบน ทิศข้างบน
มันเป็นธรรมดาที่ว่าเราจะเสมอกันไม่ได้, อย่าเป็นคอมมิวนิสต์
เลย คอมมิวนิสต์เขาต้องการให้เสมอกัน, เราเป็นผู้เสมอกัน
ไม่ได้ เพราะมันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยตามกรรม.
เราจะต้องอยู่ต่างกัน ต่างระดับกัน เพราะฉะนั้นมันจึงมีผู้ที่
เหนือกว่า หรือสูงกว่าเป็นธรรมดา, เราจะต้องจัดต้องทำ
กับเขาอย่างถูกต้อง.

แล้วอีกทางหนึ่ง เราก็ต้องมีผู้ที่อยู่ต่ำกว่าๆ ลด
ลงไปเป็นธรรมดา เราก็ต้องจัดต้องทำกับเขาให้ถูกต้อง
มิฉะนั้นจะเกิดปัญหา. เรื่องมันมากแหละ แต่จะพูดเฉพาะ
ใจความสำคัญ ก็ว่าถ้าเขาเป็นผู้บังคับบัญชา เราก็ทำกับ
เขาให้ดี ในฐานะเป็นผู้ที่บังคับบัญชา จะต้องประสานงาน
กันได้, ต้องพูดกันรู้เรื่อง, ต้องทำให้สำเร็จประโยชน์ตาม
กฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ คือเราเป็นผู้อ่อนน้อมเชื่อฟัง, และ
บางทีเราก็จะต้องเป็นผู้ดกถนอดทนอย่างยิ่ง ชนิดที่
กิเลสมันไม่ค่อยจะชอบให้ทน มันก็เถียงทะเลาะกัน ทำลาย
หมด เสียหมด. ฉะนั้น ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจะต้องมี

ความอดกลั้นอดทน, จะต้องมีความเคารพ, ความขยัน
ขันแข็งในหน้าที่.

คนที่เราอยู่เหนือกว่า มันมีอยู่ คือเขาอยู่ต่ำกว่า
เราก็ต้องประพฤติต่อเขาให้ดี ๆ เราอย่าดูถูกดูหมิ่นเขา
ในฐานะที่อยู่ต่ำกว่า ต้อยกว่า น้อยกว่า, ถ้าจะใช้ระเบียบ
ใช้อำนาจ ใช้อำนาจหรือใช้พระเดชจงใช้ด้วยเมตตา,
ถ้าจะใช้พระเดชแก่ใครที่อยู่ต่ำกว่าเรา จงใช้ด้วยเมตตา, ถ้าจะ
ใช้พระคุณแก่ใคร ที่อยู่ต่ำกว่าเราจงใช้ด้วยปัญญา อย่า
ใช้อย่างโง่ ๆ เดียวมันจะผิด ผิดเรื่องผิดราว มันไม่ควรจะใช้.
ใช้พระเดชด้วยเมตตา ใช้พระคุณด้วยปัญญา, แล้วเธอก็จะ
ปลอดภัยในเมื่อเธอมีฐานะอยู่เหนือเขา เป็นผู้บังคับบัญชาเขา,
ถ้าเราเป็นผู้ที่อยู่ใต้อำนาจบัญชาเขา เราก็ต้องเชื่อฟังอดกลั้น
อดทน ขยันขันแข็ง นี้ผู้ที่อยู่เหนือเราขึ้นไป. เราจะต้อง
ทำตัวให้เหมาะสมที่จะร่วมมือกันได้ ผู้บังคับบัญชาสูงขึ้น
ไปจนถึงว่าสูงสุด เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เป็นอะไรก็ตาม ที่อยู่
ข้างบนก็แล้วกัน จงทำให้ถูกต้อง, ที่อยู่ข้างล่าง เป็นคน
ต่ำกว่า คนต้อยกว่า อับโซควาสนากว่า ก็ทำด้วยเมตตาด้วย
กรุณา.

นี่ เรียกว่า ทิศเบื้องบนก็ถูกต้อง ทิศเบื้องล่างก็
ถูกต้อง มัน ๖ ทิศแล้ว. แต่ละทิศนี้จึงมีให้ดีกว่าปีเก่า
ไปสำรวจตรวจดู มันผิดพลาดอะไรบ้าง แล้วก็แก้ไขเสียให้ดี
กว่าปีเก่า.

เธอจะมีทิศทั้ง ๖ ที่ดีกว่าปีเก่า ปีตกัน ปีตอก ปีตกัน
ทิศทั้ง ๖ ดีกว่าปีเก่า, มีบิตามารดาที่ขึ้นนอกขึ้นใจกว่าปีเก่า,
มีบุตรภรรยาที่ขึ้นใจกว่าปีเก่า มีมิตรสหายที่ขึ้นใจกว่าปีเก่า,
มีครูบาอาจารย์ที่ขึ้นใจกว่าปีเก่า, มีผู้บังคับบัญชาข้างบนที่
ขึ้นใจกว่าปีเก่า มีผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่ขึ้นใจกว่าปีเก่า คือ
มันถูกต้อง ถูกต้อง. รวมความแล้วจะไปจัดเสียให้มันถูกต้อง
ทุก ๆ ทิศ, นี่เรียกว่า เป็นการไหว้ทิศที่ถูกต้องตามหลัก
แห่งพระพุทธศาสนา ไม่ต้องว่าคาถาเหมือนกับที่เขาว่า ๆ กัน
ดอก ว่าคาถาอะไรนี้ ไม่ต้องว่า ไม่ต้องมีดอก ไม่ต้องว่า
อย่างนั้นดอก มันไม่ใช่เรื่องของเรา. เราว่าแต่ว่าทิศ
ข้างหน้า คือบิตามารดา, ทิศข้างหลัง บุตรภรรยา, ทิศ
ข้างซ้าย มิตรสหาย, ทิศข้างขวา ครูบาอาจารย์, ทิศข้างบน
ผู้อยู่เหนือเรา, ทิศข้างใต้ ผู้อยู่ใต้เรา, ทำให้มันถูกต้อง
ถูกต้อง ๆ ทุกทิศ ปีใหม่นี้จะดีกว่าปีเก่าเป็นธรรมดา.

ขอให้ทุกคน โดยเฉพาะลูกเด็ก ๆ ของพ่อแม่เหล่านี้
 จงเป็นผู้ที่เติบโตขึ้นมาอย่างถูกต้อง มันจึงจะเป็นปีใหม่
 ดำรงชีวิตอยู่ในปีไหนก็ตามเถอะ. จงปฏิบัติให้ถูกต้องทั้ง
 ๖ ทิศ และ ๖ ทาง นี้ก็เรียกว่าเป็นปีใหม่ที่แท้จริงยิ่งขึ้น.

.....

ธรรมะในพุทธศาสนานั้น แสดงการถูกต้อง
 ความถูกต้อง ให้เดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง จนกว่าจะ
 ลุถึงจุดหมายปลายทางอันสูงสุด คือพระนิพพาน, นั้น
 ก้อย่างกันที่หลัง. แต่ว่าเดี๋ยวนี้อยู่ด้วยความถูกต้อง ทุก
 ลมหายใจที่หายใจอยู่นี้ พิสูจน์ได้ว่ามีความถูกต้อง โดย
 ความไม่มีทุกข์, พิสูจน์ความไม่มีทุกข์ด้วยความไม่มีทุกข์
 เป็นความถูกต้อง.

ขอสรุปความสั้น ๆ ว่า ปีใหม่นี้จึงมีความถูกต้อง
 ยิ่งกว่าปีเก่าเถิด, มิฉะนั้นแล้วจะต้องละอายหัวเหือกหัวมัน
 หัวเหือกหัวมันอยู่ใต้ดิน อยู่ใต้ดินงมโง่อยู่ใต้ดิน. แต่อย่า
 ทำเล่นกับมันนะ หัวเหือกหัวมันหัวบุกหัวกลอย หัวอะไรที่
 อยู่ใต้ดินนั้น, พอถึงปีใหม่มันโตกว่าปีเก่า แล้วหัวมันก็มาก

กว่าบีเก๋า รสชาติมันก็ดีกว่าบีเก๋า ทำเล่นกับหัวมันได้กินซี
พอบีใหม่หัวมันโตกว่าบีเก๋า มากกว่าบีเก๋า อร่อยกว่าบีเก๋า.
ฉะนั้นเราทั้งหลาย อย่าได้ละอาย อย่าต้องละอายแก่หัวเผือก
หัวมันที่อยู่ใต้ดินเลย จงมีอะไรที่ดีกว่าบีเก๋า มากกว่าบีเก๋า
ถูกต้องกว่าบีเก๋า ด้วยกันจงทุก ๆ คน.

นี่เรื่องธรรมะในพระพุทธศาสนา, และเรื่อง
วันปีใหม่, และเรื่องวันเด็ก ก็ได้เอามาพูดกันครบถ้วน
แล้ว โดยสมควรแก่เวลา. เธอทั้งหลายจงบำเพ็ญตน
ให้เป็นบุตรที่ดี ของบิดามารดา, เกิดมาสำหรับทำให้บิดา
มารดาพบแต่ความสบายใจ, ไม่ต้ออย่างเดียว ดีหมดทุกอย่าง
แล้วเจริญอยู่ในคลองแห่งพระศาสนา พระธรรมคำสอนของ
พระบรมศาสดา ซึ่งไม่มีอะไรสูงกว่าแล้ว เป็นสุขอยู่ทุกทีพา
ราตรีกาล.

การบรรยายสมควรแก่เวลา ขอยุติการบรรยาย เป็น
โอกาสแก่พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทพระธรรมสำหรับเตือน-
จิตเตือนใจ ให้กลัวกลัวเขม้เข็งมันคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป ในการ
ปฏิบัติหน้าที่ของตน ในกาลบัดนี้.

อนุโมทนา

[แต่บรรดาธรรมสหอย ผู้ช่วยระปือธรรม.]

ระปือธรรมะ โอฬาร	ระปือสง สกทพร ๑
ระปือธรรมะ สักสีน	ผู้ถือเกิด คุณการ
เกษมสันต์ สักสีน	สงมเขิน เขินสาค ธาร
ธรรมะบรรณ พินิจน	กักลขมี โอภสระคุณ
มานเปก ณ สกท	สภษธรรม ประณี เรืองข
ระปือธรรมะ โอฬาร	สภษนิเวศ ฆลธไมลิ่ง
พุทธเจิญ ระปือโอฬาร	กักนิเวศ ประคาสโกก ๑
สีลธรรม กักลขมา	ระปือหัว สักคมิถย
คุณมรัก ระปือกัก	ผู้เกิด แก่ และ ระปือสก ๑
อนุโมทนา มา	ประกาศธรรมะ สกท
ระปือธรรมะ สักสีน	ประชาสังขระวัณน ๑
โมทนา มาจากพุทธะ	สกอน นปัสส
พุทธศาสนา สกท สักสีน	สีประกาศ สกทพร ๑
สีนจากพุทธ กักลขมา	สีอุณห์ ชุสกร
ธอติพระ พุทธะ ปัต	กตเวทิต กาม ๑
ธอติพระ ประชาสังข	ระปือโกก สักคณธรรม
พุทธศาสนา ประชาสังข	บูรณเปก นทับขณ ๑
ธอติพระ พระปัสส	สีระปือสง พิชัยพล
ธอติพระ ณ สักสีน	สีนโกก สักทพร ๑

โมทนาพหุมา

รัตน ๑ พ.ศ. ๓๐

กอก พุทธธรรม สักสีน

รายชื่อหนังสือ ขุดลอยปฐม

ฉบับ 1	พิมพ์ครั้งที่ 1	ฉบับ 2	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่ 2	ฉบับ 3	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่ 3		
๑.	คัมภีร์มนุสย์	๕	๓๘.	คัมภีร์ขันธ์สังเขป	๑	๗๒.	หาสุขได้จากทุกข์	๑	
๒.	คิลป์แห่งกาเวศ		๓๙.	มรดกธรรมค้ำถัดลอน	๑	๗๓.	ทานบริจาค	๑	
	คดียุทธภาคสัมมัมปิฎก	๑	๔๐.	ทิศทั้งหก	๑	๗๔.	ฟ้าสว่างทางธรรมานภาพ	๑	
๓.	คิลป์แห่งการมีพระพุทธรเจ้า		๔๑.	ฟ้าสว่างทางธรรมโชนันต์	๒	๗๕.	การช่วยผู้อื่นให้มีธรรมะ	๑	
	อยู่กับเนอกับตัว	๑	๔๒.	ฟ้าสว่างทางฝ่ายบรรพชิต	๑	๗๖.	การท้าวความเข้าใจระหว่างศาสนา	๑	
๔.	ธรรมะสำหรับคนเกลียดตัว	๒	๔๓.	มรดกของพระอรหันต์	๑	๗๗.	จิตตภาวนาทศรูปแบบ	๑	
๕.	ธรรม ๒๔ เหลี่ยม (มีภาษาจีน)	๔	๔๔.	ปรมัตถธรรมกลัษณา ตอน ๑	๑	๗๘.	ความถูกต้องของอิทธิปัจจัยตา	๑	
๖.	พุทธกับเนเว	๑	๔๕.	เช่นนั้นเอง	๑	๗๙.	ชีวิตใหม่และมรดกหรือหนทางที่จะมีชีวิตใหม่	๑	
๗.	ศีลธรรมกลัษณา ตอนที่ ๑	๒	๔๖.	ความสะอาด ความสว่าง ความสงบ	๑	๘๐.	แก่นพระพุทธศาสนา	๑	
๘.	เห็นธรรมชาติ		๔๗.	อะไรๆ ในชีวิตสักแต่ว่า	๑	๘๑.	ฟ้าสว่างทางธรรมโชนันต์	๑	
	คือเห็นความเป็นเช่นนั้นเอง	๑		เป็นเรื่องของจิตสิ่งเดียว		๘๒.	การดับทุกข์ที่มีอยู่ในตัวการดำรงชีวิต	๑	
๙.	ธรรมโอสธสำหรับโลก	๑	๔๘.	ปรมัตถธรรมกลัษณา ตอน ๒	๑	๘๓.	ปรมัตถธรรมกลัษณา ตอนที่ ๓	๑	
๑๐.	ความมีสุขภาพอนามัยทางจิต	๒	๔๙.	ศีลปะสำหรับการมีชีวิตอยู่ในโลก	๑	๘๔.	ปรมัตถธรรมกลัษณา ตอนที่ ๔	๑	
๑๑.	ปรมัตถธรรมค้ำถัดลอน	๑	๕๐.	พบชีวิตจริง	๑	๘๕.	มนุษย์ควรมีสันติภาพ	๑	
๑๒.	นิพพานที่แท้และเดียนัน	๒	๕๑.	สมถวิปัสสนาสำหรับยุคปรมาณู	๑	๘๖.	จนกว่าโลกจะมีสันติภาพ	๑	
๑๓.	ธรรมพรบีใหม่	๓	๕๒.	ธรรมะที่ควรเติมลงในชีวิต	๑	๘๗.	สิ่งที่พระพุทธรเจ้าทรงเคารพ	๑	
๑๔.	คดคาช่วยโยตี	๑	๕๓.	ฟ้าสว่างทางการเมือง	๑	๘๘.	สันติภาพของมนุษย์มีรากฐาน	๑	
๑๕.	ศีลธรรมกลัษณา ตอนที่ ๒	๑	๕๔.	ธรรมสังჯะของสมถวิปัสสนา	๑		อยู่บนความไม่เห็นแก่ตัว	๑	
๑๖.	ศีลธรรมกลัษณา ตอนที่ ๓	๑	๕๕.	ฟ้าสว่างทางปรมัตถ์, อภิธรรม, ออบาสก และบรรพชิต	๑	๘๙.	ชีวิตเย็น	๑	
๑๗.	คำของครู	๒	๕๖.	ผัสสะ สิ่งที่ต้องรู้จักและควบคุม	๑	๙๐.	ธรรมสำหรับฆังสุภอายุ	๑	
๑๘.	พระผู้มพระภาคเจ้า		๕๗.	ความสุขแท้เมื่อสิ้นสุดแห่งความสุข	๑	๙๑.	การดำรงชีวิตที่ถูกต้อง	๑	
	ทรงเป็นกัลยาณมิตร	๑	๕๘.	แนวสังเขปทั่วไปของการพัฒนา	๑	๙๒.	อิสรภาพหรือเสรีภาพในทางธรรม	๑	
๑๙.	ดอยหลังข้าคสองก้นเด็ก	๑	๕๙.	ธรรมชีวิตกับความเป็นขรวาวส	๑	๙๓.	เรื่องเกี่ยวกับปฏิบัติหาวีย์	๑	
๒๐.	การเก็บความเกรงเสียยวฉาง	๒	๖๐.	การศึกษาและการแก้ปัญหา	๑	๙๔.	การบำเพ็ญบุญบารวมอายุ	๑	
๒๑.	การปรงเป็นทุกข์อย่างยิ่ง	๑		ในพระพุทธรศาสนา	๑	๙๕.	มีธรรมะสี่กล่อให้มากกว่าบีเก่า	๑	
	การดับเป็นสุขอย่างยิ่ง	๑		๖๑.	การทำงานให้หนักได้อย่างไร	๑	๙๖.	จิตกาที่เทญ ของสังทม์เทญ	๑
๒๒.	อาหารหล่อเลี้ยงใจ	๒	๖๒.	การทำงานให้หนักโดยังไร	๑				
๒๓.	ปัญญากิริยวัตต	๑	๖๓.	การทำวิปัสสนาและใจความสำคัญของวิปัสสนา	๑				
๒๔.	พ้อมแม่สมบรูณแบบ	๒	๖๔.	หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น	๑				
๒๕.	อนาปานสติและดับไม่เหลือ	๒	๖๕.	ธรรมะเป็นคู้ชีวิต	๑				
๒๖.	ธรรมคตและธรรมคตาค	๑	๖๖.	รอยของพระธรรม	๑				
๒๗.	ความมั่นคงภายใน	๑	๖๗.	สิ่งทั้งปวงเป็นอนัตตา ในฐานะเป็นหัวใจของพุทธรศาสนา	๑				
๒๘.	โลกพระศรีอารยย์อยู่แค่ปลายจุมก	๒	๖๘.	การทำชีวิตให้มีธรรมะ	๑				
๒๙.	การทำงานเพื่องาน	๑	๖๙.	หัวใจของธรรมะโดยหลุดพ้นฐาน	๑				
๓๐.	สันโดษไม่เป็นอุปสรรคแก่การพัฒนา	๑	๗๐.	การบวชขอยที่บ้าน	๑				
๓๑.	ปฏิจจุสมุปบาทคืออะไร?	๑	๗๑.	หัวใจปรมัตถธรรม	๑				
๓๒.	เค้างอนของธรรมะและอิทธิปัจจัยตา	๑							
๓๓.	การอยู่ด้วยปัจจุบัณไม่มีอดีต ไม่มีอนาคต	๑							
๓๔.	พุทธรศาสนา กับไสยศาสนา	๑							
๓๕.	อนาปานสติภาวนา (มีภาษาจีน)	๒							
๓๖.	อิทธิปัจจัยตาในฐานะสิ่งสูงสุดแห่งพุทธรศาสนา	๑							
๓๗.	นวกกับสวรค	๑							

พระรัตนตรัย

ขออวยพร	วอนอ้ำ	คุณพระพุทธร
ได้ปกป้อง	ผองมนุษย์	โสภณัฏ
ขออ้ำคุณ	พระธรรม	อันอ้ำไพ
ช่วยคุ้มสัว	ทั่วไป	ไร้โรกา

- ดอกเอ็ + เจ้าดอกบ้ญญา
ธรรมศาสตรา เข่นฆ่ากิเลสเอ็

ขออวยพร	วอนอ้ำ	คุณพระสงฆ์
ช่วยธำรง	สุขสันต์	กันทวน้ำ
ชำระร้อง	ล้ำนำ	พรำภาวนา
ทั่วโลก	สนทุกซ์	ผาสูกเอ็.

- ดอกเอ็ + เจ้าดอกอนัตตา
เค็ญกู่บ้ญญา รุดหน้าไปนิพพานเอ็ ๑

สิริวิยาส